N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 8 februari, kl. 6 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret. (1:a U. A.)

Ordinarie anslag.

Intendenturcorpsen.

1:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för genomförande under år 1896 af intendenturcorpsens nya organisation höja anslaget till nämnda corps, nu 339,000 kronor, med 9,210 kronor till 348,210 kronor. *Angående ökning af detta anslag.* [1.]

Uti en inom Andra Kammaren af herr *J. Bromée* väckt motion (n:o 109) har föreslagits, att Riksdagen för närvarande icke måtte bevilja den af Kongl. Maj:t begärda ökningen af nämnda anslag.

Såsom af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 14 januari innevarande år (sid. 4) inhemtas, har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t anfört, att detta anslag vore i årets riksstat upptaget till 339,000 kronor, att då, enligt den på grund af 1893 års Riksdags beslut utfärdade stat för corpsen, utgifterna för densamma, efter fullt genomförd organisation, skulle komma

att uppgå till 356,178 kronor 90 öre, för bestridande af samtliga de utgiftsposter, som i corpsens stat funnes upptagna, alltså ett belopp af 17,178 kronor 90 öre ännu vore af nöden samt att generalintendenten i utlåtande den 19 sistlidne oktober angående intendenturcorpsens fortsatta organisation hemstält, att häraf måtte, i enlighet med en af honom afgifven förslagsberäkning (Bil. 1 vid statsrådsprotokollet), för år 1896 anvisas 9,210 kronor, emot hvilket förslag departementschefen icke hade något att erinra.

Till stöd för sin omförmälda framställning har motionären anfört, att då Kongl. Maj:t genom beslut af den 19 sistlidne oktober åter tillsatt byråchefsassistent- och adjutantsbefattningarne i arméförvaltningens intendentsdepartement, hvilka befattningar skulle enligt 1892 års urtima riksdagsbeslut indragas och som sedan i 1893 års statsverksproposition beräknades skola indragas, och då vidare till nämnda befattningar utgående aflöningsmedel skulle användas till uppsättandet af den nya intendenturcorpsen, ansåge motionären Riksdagen böra iakttaga en viss försigtighet i beviljandet af medel för ändamålet i fråga, i all synnerhet som man sväfvade i ovisshet om, huruvida den militära förvaltningen komme att ordnas i öfverensstämmelse med de principer, som gjordes gällande i det urtima härordningsförslaget.

För behandling af ifrågavarande motion har utskottet ansett nödigt erhålla vissa upplysningar och för den skull, i enlighet med § 46 Riksdagsordningen, genom sin ordförande begärt Konungens befallning till vederbörande embetsman eller allmänna verk att meddela de för utskottet erforderliga upplysningar.

Sedan, enligt hvad för utskottet tillkännagifvits, Kongl. Maj:t den 15 innevarande månad med anledning häraf uppdragit åt expeditionschefen i landtförsvarsdepartementet att meddela de äskade upplysningarna, har från honom till utskottet inkommit skrifvelse i ärendet af innehåll, som bil. A vid detta utlåtande utvisar.

Af berörda skrifvelse framgår, bland annat, att en regementsintendent och en officer förordnats att uppehålla ifrågavarande befattningar, att de dem meddelade förordnanden lupe till ända med innevarande års utgång samt att, enligt hvad chefen för landtförsvarsdepartementet meddelat expeditionschefen, departementschefens bestämda afsigt vore att i hvarje fall hos Kongl. Maj:t hemställa, att intendenter vid nya intendenturcorpsen blefve förordnade att från och med ingången af år 1898 upprätthålla befattningarna.

Enär, enligt hvad sålunda blifvit upplyst, det af motionären an-

märkta förhållandet endast är af öfvergående natur och full visshet synes vara för handen, att den af 1892 års urtima Riksdag fastställda stat för intendenturcorpsen varder vid utgången af den för den nya härordningens genomförande beräknade öfvergångstiden i sin helhet tillämpad, samt, för så vidt utskottet kunnat inhemta, anslaget till nämnda corps icke öfverskridits, anser utskottet omförmälda motionen ej böra föranleda någon vidare åtgärd; och då Kongl. Maj:ts förevarande framställning i öfrigt ej gifvit anledning till någon erinran, finner utskottet densamma böra af Riksdagen bifallas.

För vinnande af öfversigt af de utaf 1892 års urtima Riksdag fattade beslut i afseende å den nya härorganisationen samt de till följd deraf dels af 1893 och 1894 årens Riksdagar vidtagna, dels af Kongl. Maj:t nu föreslagna och af utskottet tillstyrkta förändringar i fjerde hufvudtitelns ordinarie anslag, bifogar utskottet en promemoria och en tablå, af hvilka den förra jemväl utvisar, huru mycket för genomförande af den beslutade härorganisationen skulle återstå att anvisa vid bifall till Kongl. Maj:ts nu gjorda framställningar, och till hvad utskottet i detta utlåtande hemställer; kommande utskottet i det följande att, vid de punkter, der denna tablå kan lemna upplysning, hänvisa till densamma.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet,

> att, utan afseende å herr Bromées ofvannämnda motion, anslaget till intendenturcorpsen, nu 339,000 kronor, må, för genomförande under år 1896 af intendenturcorpsens nya organisation, ökas med 9,210 kronor till 348,210 kronor.

Det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning.

Angående ökning af detta anslag. [2.]

2:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för genomförande under år 1896 af infanteriets nya organisation öka anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning, nu 4,032,674 kronor, med 57,369 kronor till 4,090,043 kronor.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *S. Nordström* m. fl. väckt motion (n:o 82) har föreslagits, bland annat, att Riksdagen måtte besluta, att dagaflöningen för det icke garnisonerade infanteriets korporaler, vice korporaler och till korporalstjenst kommenderade soldater äfvensom sjukvårdssoldater skulle under tjenstgöring utgå med 50 öre.

Såsom närmare inhemtas af statsrådsprotokollet (sid. 4 och 5), innefattar Kongl. Maj:ts förevarande framställning förslag om höjning af anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning

dels med	kr.	43,485: —
utgörande den, för genomförande af infanteriets af 1892 års urtima Riksdag beslutade organisation erforderliga kostnadsökningen för år 1896;		
dels ock med	»	13,884: —
motsvarande en minskning till samma belopp af anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar.		
Summa	kr.	57,369: —

Utskottet, som emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke haft något att anmärka, får beträffande ofvannämnda motion erinra, att vid 1894 års riksdag då en likartad motion, till hvilken motionären äfven hänvisat, väcktes, statsutskottet med afseende derå yttrade, bland annat, att sådan utredning i ämnet icke blifvit af motionären förebragt, att utskottet ansett sig derpå kunna grunda någon framställning, hvarför utskottet icke fann sig böra tillstyrka bifall till motionen. Motionen blef jemväl af Riksdagen afslagen. Då någon vidare utredning i frågan nu ej föreligger, anser utskottet, att motionen ej heller nu bör af Riksdagen bifallas.

Under hänvisning till hvad utskottet i punkt 5:o föreslår äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, får utskottet för den skull hemställa:

a) att herr Nordströms m. fl. omförmälda motion, så vidt den samma angår det icke garnisonerade infanteriet, ej må af Riksdagen bifallas;

b) att anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning må, för genomförande under år 1896 af infanteriets nya organisation, ökas med 43,485 kronor; samt

c) att förevarande anslag må, under vilkor af bifall till hvad utskottet i punkt 5:o mom. b) föreslår angående minskning med 13,884 kronor i anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar, ökas med samma belopp, 13,884 kronor.

Vid bifall till hvad utskottet i denna punkt föreslagit kommer alltså anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning, nu 4,032,674 kronor, att ökas med sammanlagdt 57,369 kronor, eller alltså till 4,090,043 kronor.

Det icke garnisonerade kavalleriets befälsaflöning.

Angående ökning af detta anslag. [3.]

3:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för genomförande under år 1896 af skånska husar- och skånska dragonregementenas samt Norrlands dragonregementes nya organisation öka anslaget till det icke ganisonerade kavalleriets befälsaflöning, nu 978,360 kronor, med 10,034 kronor till 988,394 kronor.

I den af utskottet här ofvan under punkt 2:o omförmälda motion har herr *S. Nordström* m. fl. föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte besluta, att dagaflöningen för det icke garnisonerade kavalleriets korporaler, vice korporaler och till korporalstjenst kommenderade soldater äfvensom sjukvårdssoldater skulle under tjenstgöring utgå med 50 öre.

Enligt hvad till statsrådsprotokollet (sid. 5) anförts, vore af de förändringar i kavalleriets organisation, som vid 1892 års urtima Riksdag antogs, det endast den beslutade ombildningen af skånska husar-, skånska dragon- och Norrlands dragonregemente från indelta till värfvade trupper och den i sammanhang dermed stälda ökningen af sistnämnda regemente från 2 till 5 sqvadroner, som nödvändiggjorde höjning i vederbörande anslag. För öfverflyttningen af en sqvadron från Kronprinsens husarregemente till Lifgardet till häst förefunnes nemligen redan medel i budgeten och de i öfrigt synnerligen obetydliga förändringar, som vidtoges i de tre återstående kavalleriregementenas eller Lifregementets dragoners och husarers samt Smålands husarregementes organisationer, förorsakade ej någon förhöjd utgift. Såsom af statsrådsprotokollet vidare inhemtas, erfordras för omorganisation under år 1896 af de båda skånska kavalleriregementena 19,038 kronor 76 öre och af Norrlands dragonregementen 18,472 kronor 43 öre eller således för dessa tre regementen tillsammans 37,511 kronor 19 öre. Af detta belopp har nu Kongl. Maj:t föreslagit, att 10,034 kronor, motsvarande hvad som är af nöden för aflöning till officerare, underofficerare, civilmilitär personal och korporaler på gammal stat, skall påföras förevarande anslag samt, enligt hvad i punkt 5:o här nedan omförmäles, återstoden

27,477 kronor anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar.

Utskottet, som icke har något emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning att anmärka, får, under hänvisning beträffande herr Nordströms m. fl. motion till hvad utskottet under punkt 2:o här ofvan anfört äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, hemställa:

> *a*) att herr Nordströms m. fl. omförmälda motion, såvidt den angår det icke garnisonerade kavalleriet, ej må af Riksdagen bifallas; samt
>
> *b*) att, för genomförande under år 1896 af skånska husar- och skånska dragonregementenas samt Norrlands dragonregementes nya organisation, anslaget till det icke garnisonerade kavalleriets befälsaflöning, nu 978,360 kronor, må ökas med 10,034 kronor till 988,394 kronor.

Lindring i rustnings- och roteringsbesvären.

Angående ökning af detta anslag. [4.]

4:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet, under hänvisning till hvad departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 9 och 10) i ärendet anfört äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, hemställa,

> att Riksdagen må, för beredande af ytterligare 10 procent lindring i rustnings- och roteringsbesvären, höja förevarande anslag, nu 2,216,000 kronor, med 443,000 kronor, till 2,659,000 kronor.

Det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar.

Angående ökning af detta anslag. [5.]

5:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen, att för genomförande under år 1896 af skånska husar- och skånska dragonregementenas samt Norrlands dragonregementes nya organisation höja anslaget till det icke

garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar, nu 1,555,760 kronor, med 13,593 kronor till 1,569,353 kronor.

Såsom af statsrådsprotokollet (sid. 10) närmare inhemtas, innebär Kongl. Maj:ts förevarande framställning dels en ökning af anslaget med 27,477 kronor, motsvarande den del af det för genomförande under år 1896 af skånska husar- och skånska dragonregementenas äfvensom Norrlands dragonregementes nya organisation erforderliga anslagsökning 37,511 kronor, som bör påföras detta anslag, under det att återstoden 10,034 kronor, enligt hvad utskottet i punkt 3:o omförmält, skall påföras anslaget till icke garnisonerade kavalleriets befälsaflöning, dels ock en minskning af förevarande anslag med 13,884 kronor, motsvarande en ökning till samma belopp af anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning.

Under hänvisning till hvad utskottet under punkterna 2:o och 3:o af detta utlåtande anfört och hemstält äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, får utskottet föreslå:

> *a*) att anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar må, för genomförande under år 1896 af skånska husar- och skånska dragonregementenas samt Norrlands dragonregementes nya organisation, ökas med 27,477 kronor; samt
>
> *b*) att nämnda anslag må, under vilkor af bifall till hvad utskottet i punkt 2:o mom. *c*) föreslagit, minskas med 13,884 kronor.

Vid bifall till hvad utskottet i denna punkt föreslagit kommer alltså anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar, nu 1,555,760 kronor, att ökas med 13,593 kronor, eller alltså till 1,569,353 kronor.

Fältartilleriet å fastlandet.

6:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af bifall till Kongl. Maj:ts i punkterna 7 och 13 under fjerde hufvudtiteln framstälda, här nedan under punkterna 7:o och 13:o omförmälda förslag om höjning i anslaget till fästningsartilleriet med 100 kronor och anslaget till artilleriskjutskolor med 4,100 kronor, dels bemyndiga *Angående ökning af detta anslag.* [6.]

Kongl. Maj:t att så ändra gällande stater för de sex fältartilleriregementena, att derur uteslötes det för närvarande deri uppförda arfvode å 800 kronor till en informationsofficer och att samtidigt arfvodet till den återstående informationsofficern ökas till 500 kronor, dels ock höja förevarande anslag, nu 1,462,408 kronor, med 110,085 kronor till 1,572,493 kronor.

Enligt hvad inhemtas af statsrådsprotokollet (sid. 11) hade generalfälttygmästaren i skrifvelse den 14 sistlidne november angående åtgärder för genomförande under år 1896 af artilleriets nya organisation jemlikt dervid fogade tabeller (bil. VI och VII till statsrådsprotokollet) beräknat den under år 1896 för fältartilleriet å fastlandet erforderliga kostnadsökningen, som borde påföras nu förevarande anslag, till 114,284 kronor 40 öre eller skilnaden emellan den i bil. VII upptagna slutsumman 119,759 kronor 40 öre och det för chefen för Gotlands artillericorps beräknade aflöningsbelopp 5,475 kronor.

Departementschefen hade ingenting att deremot erinra, men ansåge sig emellertid i sammanhang dermed böra föredraga generalfälttygmästarens skrifvelse den 24 sistlidne oktober angående disposition af de till informationskaptenerna vid de sex fältartilleriregementena för närvarande utgående arfvoden jemte arméförvaltningens å artilleri- och civila departementen den 13 derpåföljande november deröfver afgifna yttrande.

Generalfälttygmästaren hade i sin berörda skrifvelse till en början erinrat, att i de af Kongl. Maj:t den 2 december 1892 fastställda staterna för de sex fältartilleriregementena funnes upptagna sex stycken informationsofficersarfvoden à 800 kronor, tillsammans representerande ett belopp af 4,800 kronor; att dessa arfvoden vore afsedda för de s. k. informationskaptenerna, hvilkas hufvudsakliga tjenstgöring hittills bestått i meddelande af förberedande undervisning för inträde vid artilleri- och ingeniörhögskolan, men att, sedan Kongl. Maj:t den 9 sistlidne augusti förklarat sig gilla de allmänna grunder för studiernas vid artilleri- och ingeniörhögskolan ordnande, som innehölles i en af krigsundervisningskommissionen föreslagen studieplan, och enligt hvilka den undervisning i matematik och mekanik, som hittills af informationskaptenerna meddelats i öfre afdelningen af artilleriregementenas läroverk, skulle från och med år 1896 öfverflyttas till högskolan, för informationskaptenerna föga annat af deras hittills varande åligganden numera återstode än skyldigheten att förrätta kompletteringsexamen i matematik med officersaspiranter, som icke vid afgångsexamen från högre allmänt läroverk erhållit det betyg i detta läroämne, som erfordrades för att vinna anställning som officer vid artilleriet.

Detta åliggande hade emellertid generalfälttygmästaren ansett lämpligen kunna öfverflyttas på de sju vid fältartilleriregementena å fastlandet och Vaxholms artillericorps anstälde informationslöjtnanterna, så att, derest åt hvar och en af dem såsom godtgörelse för deras sålunda ökade göromål bereddes någon arfvodesförhöjning, hvilken, enligt generalfälttygmästarens åsigt, kunde bestämmas till 100 kronor för hvar, ändock af det till 4,800 kronor uppgående belopp, som i artilleriregementenas stater funnes upptaget till arfvoden åt informationskaptener, en summa af 4,100 kronor skulle återstå, hvilken generalfälttygmästaren funne lämpligast böra användas i och för upprättande af en subalternofficersskjutskola, som den unge artilleriofficeren skulle genomgå omedelbart efter afslutande af den allmänna lärokursen vid artilleri- och ingeniörhögskolan.

Artilleriskjutskolans uppgift hade visserligen, yttrar generalfälttygmästaren, ursprungligen varit, likasom den fortfarande ännu vore, att utgöra en repetitionskurs i skjutning för snart blifvande eller redan vordne batterichefer, att bereda dem kännedom om de senaste framstegen i skjutkonsten och att sålunda såväl göra dem skickligare i den vigtiga uppgiften att leda ett batteris eld som ock sätta dem i stånd att vid vederbörande regementen, på grund af hvad de vid skjutskolan inhemtat, bidraga till skjutbildningens höjande i allmänhet. Denna uppgift hade också skjutskolan, enligt generalfälttygmästarens åsigt, fylt på ett tillfredsställande sätt, och för de stora framsteg i skjutning, som vårt artilleri under de senare åren gjort, hade man till väsentlig del skjutskolan att tacka.

Generalfälttygmästaren ansåge det emellertid kunna ifrågasättas, om icke fältartilleriets skjutfärdighet skulle på ett än mer tillfredsställande sätt kunna motsvara de stegrade fordringar, som derpå allt jemt ställdes, derest artilleriofficeren redan i yngre år sattes i tillfälle att genomgå en grundlig kurs i praktisk fältskjutning.

Frånsedt den omständigheten, att han såsom följd deraf skulle i fråga om den vigtigaste af alla utbildningsgrenar, nemligen skjututbildningen, blifva mera likställd med infanteriofficeren, under det att kommendering såsom elev till fältartilleriets skjutskola för närvarandek unde påräknas först efter omkring 20 års tjenstetid som officer, skulle han dessutom med en sådan anordning erhålla icke allenast ökad vana vid och färdighet i fullgörandet af en subalternofficers åligganden under eld, utan med stöd af den vunna säkra grunden kunna under sin följande tjenstetid bättre än eljest skulle hafva varit fallet draga nytta af regementenas årliga skjutöfningar.

Vid uppgörandet af det i det föregående omnämnda förslaget till ny studieplan för artilleri- och ingeniörhögskolan hade man också, fortsätter generalfälttygmästaren, utgått från den åsigt, att för artillerioffi-cern i allmänhet den teoretiska undervisningen kunde erhålla något minskad omfattning, men att i stället hans praktiska skjututbildning borde ökas derigenom att han förpligtades genomgå en särskild skjutkurs; och då en dylik skjutkurs under omkring 4 veckors tid hvartannat år skulle kunna nödtorftigt anordnas för en kostnad af omkring 8,000 kronor, hvadan den genom indragning af informationskaptensarfvodena uppkomna årliga besparingen af 4,100 kronor skulle blifva för ändamålet tillräcklig, hade generalfälttygmästaren hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen de åtgärder, som för de sålunda ifrågasatta anordningarnas genomförande kunde finnas af nöden.

Äfven arméförvaltningen vore af samma åsigt som generalfälttygmästaren och förklarade sig på det kraftigaste tillstyrka bifall till förevarande framställning, som syntes arméförvaltningen egnad att utan ökad kostnad för statsverket möjliggöra en väsentligen stegrad skjutfärdighet hos artilleriofficerarne.

Lika med arméförvaltningen ansåge departementschefen den sålunda af generalfälttygmästaren föreslagna anordning i hög grad lämplig, hvarför Kongl. Maj:t borde dels hos Riksdagen äska bemyndigande att så ändra gällande stater för de sex fältartilleriregementena och Vaxholms artillericorps, att, jemte det från staterna för förstnämnda sex regementen uteslutes det nu i desamma uppförda arfvode å 800 kronor till en informationsofficer, arfvodet för den återstående informationsofficeren i alla berörda stater upptoges till 500 kronor, dels ock föreslå Riksdagen, att nu förevarande anslag måtte minskas med 4,200 kronor, utgörande skilnaden emellan de till de sex informationsofficerarne vid fältartilleriregementena för närvarande utgående arfvoden 4,800 kronor och den arfvodesförhöjning, som skulle tillkomma de återstående informationsofficerarne vid samma regementen, och samtidigt de båda anslagen till fästningsartilleriet och till artilleriskjutskolor höjas, det förstnämnda, hvarifrån aflöning till Vaxholms artillericorps utginge med 100 kronor, motsvarande den ifrågasatta arfvodesförhöjningen för informationsofficern vid nämnda corps, och anslaget till artilleriskjutskolor med återstående beloppet 4,100 kronor.

Förevarande anslag skulle sålunda, med anledning af fältartilleriets beslutade omorganisation, ökas med 114,284 kronor 40 öre, så att, då derifrån droges det belopp 4,200 kronor, hvarmed anslaget för genomförande af den utaf generalfälttygmästaren ifrågasatta ändring i skjut-

undervisningen för artilleriets officerare borde minskas, anslaget skulle komma att slutligen ökas med 110,084 kronor 40 öre eller i helt krontal 110,085 kronor.

Såsom departementschefen påvisat, innebär Kongl. Maj:ts förevarande förslag dels en ökning i anslaget till fältartilleriet å fastlandet med 114,285 kronor för genomförande af nämnda artilleris organisation under år 1896 dels ock, i samband med förändring af staterna för de sex fältartilleriregementena, en minskning i anslaget med 4,200 kronor, motsvarande en ökning af anslaget till fästningsartilleriet med 100 kronor och af anslaget till artilleriskjutskolor med 4,100 kronor.

Emot den föreslagna ökningen af förevarande anslag för genomförande af fältartilleriets organisation under år 1896 har utskottet icke haft något att erinra. Hvad vidare beträffar Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, i hvad det afser en förändring i gällande stater för de sex fältartilleriregementena, har utskottet, ehuruväl utskottet ansett betänkligt, att redan under öfvergången till den af 1892 års urtima Riksdag beslutade härordningen rubbning i de af samma Riksdag fastställda stater för armén vidtages, dock, med hänsyn dertill att genom de ifrågasatta åtgärderna ett vigtigt ändamål, eller beredande af ökad skjutskicklighet för artilleriets officerare, kan, utan anvisande af ytterligare anslag, befrämjas, funnit sig böra biträda det framstälda förslaget.

Utskottet får alltså, med hänvisning till den vid utlåtandet fogade tablå, hemställa:

> *a*) att anslaget till fältartilleriet å fastlandet må, för genomförande under år 1896 af dess nya organisation, ökas med 114,285 kronor; samt
>
> *b*) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet här nedan under punkterna 7:o och 13:o föreslår, må dels bemyndiga Kongl. Maj:t att så ändra gällande stater för de sex fältartilleriregementena, att derur uteslutes det för närvarande deri uppförda arfvode å 800 kronor till en informationsofficer, och att samtidigt arfvodet till den återstående informationsofficern ökas till 500 kronor, dels ock minska förevarande anslag med 4,200 kronor.

Vid bifall till hvad utskottet i denna punkt föreslagit kommer anslaget till fästningsartilleriet å fastlandet, nu 1,462,408 kronor, att höjas med 110,085 kronor till 1,572,493 kronor.

Fästningsartilleriet.

Angående anslaget till fästnings-artilleriet. [7.]

7:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att dels bemyndiga Kongl. Maj:t att så ändra gällande stat för Vaxholms artillericorps, att arfvodet för corpsens informationsofficer ökades till 500 kronor och dels vid bifall dertill höja förevarande anslag, nu 98,455 kronor, med 100 kronor till 98,555 kronor.

Med hänvisning till hvad utskottet här ofvan i punkt 6:o anfört och tillstyrkt äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, får utskottet hemställa,

att, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, Riksdagen må dels bemyndiga Kongl. Maj:t att så ändra gällande stat för Vaxholms artillericorps, att arfvodet för corpsens informationsofficer ökas till 500 kronor, och dels vid bifall dertill höja förevarande anslag, nu 98,455 kronor, med 100 kronor till 98,555 kronor.

Gotlands artillericorps.

Angående ökning af detta anslag. [8.]

8:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet, under hänvisning till hvad till statsrådsprotokollet (sid. 16) i ärendet anförts, äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå hemställa,

att anslaget till Gotlands artillericorps, nu 32,414 kronor, må, för beredande af medel till inrättande af chefsbeställningen vid corpsen, ökas med 5,475 kronor till 37,889 kronor.

Fortifikationen.

Angående ökning af detta anslag. [9.]

9:o. I enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning såväl till statsrådsprotokollet (sid. 16) och dertill hörande tabell (bil. VIII) som ock till den vid detta utlåtande fogade tablå, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, för beredande af tillgångar till genomförande under år 1896 af fortifikationens förbättrade organisation, höja anslaget till fortifikationen, nu 332,056 kronor, med 20,095 kronor till 352,151 kronor.

Trängen.

10:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för genomförande under år 1896 af trängens nya organisation höja anslaget till nämnda vapen, nu 382,363 kronor, med 48,735 kronor till 431,098 kronor, äfvensom medgifva, att 339,892 kronor deraf må upptagas såsom reservationsanslag. *Angående ökning af detta anslag.* [10.]

Enligt hvad inhemtas af statsrådsprotokollet (sid. 16 och 17), har inspektören för trängen i skrifvelse den 12 sistlidne november angående åtgärder för genomförande under år 1896 af trängens förändrade organisation hemstält, att de för detta vapen afsedda anslagstillgångar måtte så ökas, att vapnets fyra bataljoner kunde under året erhålla den sammansättning, som närmare angifves i de genom honom upprättade, vid statsråds protokollet fogade förslagsstater (Bil. IX, X, XI, XII). Departementschefen hade ingenting att häremot erinra, hvadan och då staternas slutsumma uppginge till 547,118 kronor 43 öre och de för trängvapnet för närvarande disponibla anslagssummor utgjorde 498,383 kronor, eller summan af det belopp 424,338 kronor, som, enligt hvad departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 13 januari 1894 i frågan om regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel för år 1895 ådagalade, före 1894 års riksdag blifvit anvisadt till trängvapnet och det belopp 74,045 kronor, som vid samma riksdag för meranämnda vapen beviljades, den nu erforderliga anslagsförhöjningen skulle uppgå till 48,735 kronor 43 öre eller i jemnt krontal 48,735 kronor.

Liksom vid riksdagarne 1893 och 1894 borde anslagsförhöjningen nu, enligt departementschefens mening, i sin helhet påföras anslaget till trängen, hvilket i 1895 års riksstat vore upptaget med ett belopp af 382,363 kronor, och vidare borde af hela detta anslag, som sålunda i 1896 års riksstat skulle komma att uppgå till 431,098 kronor, det belopp 91,206 kronor, som erfordrades till bestridande af befälsaflöning och dermed jemförliga utgifter vid Svea trängbataljon, i likhet med hvad under föregående år egt rum upptagas såsom bestämdt anslag

och återstoden af anslagets slutsumma eller 339,892 kronor såsom reservationsanslag.

Utskottet, som icke haft något att anmärka emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, får, med hänvisning till den vid utlåtandet fogade tablå, hemställa:

a) att anslaget till trängen, nu 382,363 kronor, må, för genomförande under år 1896 af trängens nya organisation, ökas med 48,735 kronor till 431,098 kronor; samt

b) att af förenämnda anslag ett belopp af 339,892 kronor må uppföras såsom reservationsanslag.

Reservbefälet.

Angående ökning af detta anslag. [11.]

11:o. I enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och med hänvisning dels till statsrådsprotokollet (sid. 17), dels ock till den vid detta utlåtande fogade tablå, får utskottet hemställa,

att anslaget till reservbefälet, nu 29,000 kronor, må ökas med 12,000 kronor till 41,000 kronor.

Ved och ljus vid fästningar och garnisonsorter.

Angående ökning af detta anslag. [12.]

12:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för beredande af erforderliga tillgångar till bestridande af de ökade eldnings- och belysningskostnaderna vid första Göta artilleriregementes nya kasernetablissement å Qviberg öka detta anslag, nu 117,500 kronor med 10,000 kronor till 127,500 kronor.

Enligt hvad till statsrådsprotokollet (sid. 18) meddelats, hade arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet i skrifvelse af den 15 sistlidne november angående nämnda departements medelsbehof för år 1896 erinrat, att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda proposition, höjt anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter för tiden från och med år 1895 med 14,000 kronor, från 103,500 kronor till 117,500 kronor, äfvensom att nämnda tillökning afsett att tillgodose

behofvet af ökade brännmaterialier för dels Norrlands artilleriregementes nya etablissement och dels de nya byggnaderna vid Svea ingeniörbataljon.

Emellertid hade, fortsätter departementet, detsamma redan i sitt utlåtande den 15 november 1893 rörande departementets medelsbehof för år 1895 framhållit, att första Göta artilleriregementes nya kasernetablissement å Qviberg blefve färdigt under hösten innevarande år, så att regementet vid nämnda tidpunkt kunde deri inflytta, samt att dessförinnan behöfliga materialier för etablissementets uppeldande borde anskaffas och medelstillgång för bestridande af kostnaden för detsammas belysning beredas. Behofvet komme dock att i sin helhet göra sig gällande först år 1896, och då någon tillgång till dess fyllande kunde beredas derigenom, att de medel, som hittills utgått för uppvärmning och belysning af regementets äldre stallar, rid- och exercishus, sjukhus samt informations- m. fl. lokaler i Göteborg, blefvo disponibla efter regementets inflyttande i det nya etablissementet, hade förvaltningen ansett att med underdånig begäran om ökning af ved- och ljusanslaget, i hvad anginge Qvibergs-etablissementet, möjligen kunde anstå till 1895 års riksdag.

Från och med 1896 blefve det deremot oundgängligen nödvändigt, att tillökning i detta anslag bereddes för bestridandet af sistnämnda etablissements uppvärmning och belysning; och ansåge förvaltningen, efter den utredning, som kunnat åstadkommas, dessa kostnader, med afseende fästadt särskildt derå att prisen å stenkol och cokes under 1894 ytterligare stigit, icke kunna nedbringas under 15,000 kronor, hvarifrån dock borde afdragas motsvarande kostnader för de nämnda äldre byggnaderna och lokalerna i Göteborg, hvilka ej vidare blefvo för första Göta artilleriregemente behöfliga efter dess inqvarterande å Qviberg, så att, då sistberörda kostnader under de senare åren uppgått till omkring 5,000 kronor, behofvet af anslagstillökningen ej kunde bestämmas till lägre belopp än 10,000 kronor.

Departementet hade alltså hemstält, att anslaget för år 1896 måtte ökas med berörda belopp 10,000 kronor, och framhåller departementet på samma gång önskvärdheten deraf, att anslaget, i likhet med andra anslag af motsvarande beskaffenhet, blefve förändradt till förslagsanslag.

Beträffande den utaf departementet ifrågasatta höjning af nu förevarande anslag vore departementschefen fullkomligt ense med detsamma. I och för sig vore uppenbart, att, då första Göta artilleriregemente från och med hösten innevarande år komme att vara inhyst i tidsenligare och såsom följd deraf jemväl rymligare lokaler, statens ut-

gifter för de för lokalerna nödiga eldnings- och belysningsämnena äfven måste blifva större. Frånsedt kasernlokalernas ökade storlek, tillkomme emellertid härvid ännu en omständighet, som vore af beskaffenhet att medverka till den motsedda stegringen i berörda utgifter. Så länge nemligen Göteborgs stad hade skyldighet att draga försorg om regementets vederbörliga kasernering, hade det äfven ålegat staden att bekosta kasernlokalernas eldning och belysning. Numera, sedan staten sjelf åt regementet anskaffat kasern och detsamma sålunda för framtiden komme att vara inrymdt i en kronan tillhörig byggnad, skulle jemlikt gällande föreskrifter äfven eldningen och belysningen af staten öfvertagas; och då man erinrade sig, att i den tablå rörande stadens inqvarteringskostnader, som med anledning af den ifrågasatta aflösningen utaf densammas inqvarteringsskyldighet af den för denna frågas beredning tillsatta särskilda kommission utarbetades och i sammanhang med Kongl. Maj:ts till 1891 års Riksdag i ämnet aflåtna proposition förelades Riksdagen, stadens årliga utgifter för de egentliga kasernlokalernas uppvärmning och belysning beräknades till icke mindre än 5,152 kronor 50 öre, torde böra medgifvas, att summan 10,000 kronor, hvarmed sålunda skola bestridas icke allenast de alldeles nytillkomna utgifterna för de nya vida större egentliga kasernlokalernas eldning och belysning, utan äfven de ökade utgifterna, som för staten måste uppkomma såsom följd deraf att öfriga lokaler i det nya etablissementet såsom exercishus, gymnastikhus, stallrum m. m. dylikt för belysning och eldning måste kräfva större kostnader än förut, icke kunde anses vara för högt beräknad.

På skäl, som till statsrådsprotokollet (sid. 20) anförts, har departementschefen ej ansett sig böra för närvarande tillstyrka framställning om anslagets förändring till förslagsanslag och icke heller funnit inom Riksdagen ifrågasatt förändring deraf till reservationsanslag vara egnad att åtminstone under nu rådande förhållanden i afsevärd mån afhjelpa de olägenheter, som med anslagets nuvarande konstitutionella natur vore förenade.

Utskottet, som icke haft något att anmärka emot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, får, med hänvisning till den vid detta utlåtande fogade tablå, hemställa,

att, för beredande af erforderliga tillgångar till bestridande af de ökade eldnings- och belysningskostnaderna vid första Göta artilleriregementes nya kasernetablissement å Qviberg, anslaget till ved och

ljus vid fästningar och garnisonsorter, nu 117,500 kronor, må ökas med 10,000 kronor till 127,500 kronor.

Artilleriskjutskolor.

13:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att höja detta anslag, nu 18,100 kronor, med 4,100 kronor till 22,200 kronor. *Angående anslaget till artilleriskjutskolor.* [13.]

Med hänvisning till hvad utskottet här ofvan i punkt 6:o anfört och tillstyrkt, äfvensom till den vid utlåtandet fogade tablå, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må öka anslaget till artilleriskjutskolor, nu 18,100 kronor, med 4,100 kronor till 22,200 kronor.

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli samt kommandoexpeditionen.

14:o. Kongl. Maj:t har föreslagit, att detta anslag, som nu vore upptaget till 6,052 kronor, måtte för jemnande af slutsumman å hufvudtitelns ordinarie anslag höjas med 16 kronor. *Angående detta anslag.* [14.]

Utskottet hemställer,

att anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli må få jemkas i den mån, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma må finnas erforderligt.

Öfriga ordinarie anslag.

15:o. Beträffande öfriga här ofvan ej omnämnda ordinarie anslag under denna hufvudtitel har icke föreslagits någon förändring; men har uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 56) herr *O. Jonsson* i Hof föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *Angående öfriga ordinarie anslag.*

det täcktes Kongl. Maj:t taga under ompröfning, huruvida icke åtgärder borde vidtagas i syfte att särskilja de öfverfältläkaren vid armén och Stockholms garnison nu tillhörande göromål, samt till Riksdagen framkomma med förslag till ändring af allmänna garnisonssjukhusets organisationsförhållanden.

Utskottet, som framdeles kommer att afgifva utlåtande öfver omförmälda motion, får, med anmälan häraf, hemställa,

att samtliga de ordinarie anslagen under denna hufvudtitel, i hvilka förändring här ofvan icke blifvit ifrågasatt, må i 1896 års riksstat upptagas till oförändrade belopp.

Extra anslag.

Angående anslag för tillämpning af nya värnpligtslagens föreskrifter. [15.]

16:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen må dels medgifva, att för tillämpning af nya värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m. må af behållningarna å det dertill förut beviljade extra anslag under år 1896 användas 20,000 kronor, dels ock för samma ändamål på extra stat för berörda år bevilja ett belopp af 33,000 kronor.

Angående två inom Riksdagen väckta motioner.

17:o. Uti två inom Riksdagen väckta motioner, den ena i Första kammaren af herr *R. Almström* m. fl. (motion n:o 39) och den andra i Andra Kammaren af herr *H. H. Lilliehöök* m. fl. (motion n:o 122), har sammanstämmande hemstälts, att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t behagade låta upprätta och för Riksdagen framlägga förslag till, bland annat, det fasta försvarets utveckling samt arméns förseende med tidsenliga gevär, äfvensom till kostnadernas bestridande med inom landet upplånade medel, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de åsigter, som i motionerna blifvit angifna.

Öfver berörda motioner kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande; hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Artilleribehof.

Angående anslag till anskaffning af nya eldhandvapen. [16.]

18:o Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1896 bevilja 895,300 kronor *för anskaffning af nya eldhandvapen åt armén.*

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 14) har herr friherre *Klinckowström* af sparsamhetsskäl yrkat, att berörda extra anslag måtte beviljas endast till dess halfva belopp.

Såsom inhemtas af statsrådsprotokollet (sid. 22), hade generalfälttygmästaren uti sin ofvannämnda skrifvelse den 9 sistlidne november angående arméförvaltningens å artilleridepartementet behof af statsmedel för år 1896 ånyo upptagit den redan vid sistlidne riksdag väckta frågan om arméns förseende med nya eldhandvapen med repetermekanism.

Han hade dervid erinrat:

att han i skrifvelse den 15 november 1893 till Kongl. Maj:ts pröfning framlagt en allmän plan för de behöfliga nya vapnens anskaffande, enligt hvilken 100,000 gevär och 20,000 karbiner, det minsta antal dylika vapen, hvarmed enligt hans åsigt behofvet kunde fyllas, borde inom loppet af högst 12 år inköpas eller tillverkas;

att generalfälttygmästaren beräknat den sammanlagda kostnaden för denna anskaffning, deruti inbegripet äfven ett för en gång erforderligt belopp till verkställande af vissa förändringar vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken, till 7,250,000 kronor;

att han beträffande de åtgärder, som borde vidtagas i syfte att påbörja anskaffningen, framhållit, dels att behofvet af karbiner borde först och främst fyllas, och dels att, oaktadt han ansett vapentillverkningen för statens räkning böra, i den mån sådant kunde ske, hädanefter likasom hittills bedrifvas inom vårt eget land, den första årsbeställningen likväl, på grund af att gevärsfaktoriet först under år 1896 kunde blifva i tillfälle att börja den nya tillverkningen, måste göras i utlandet;

att han med anledning deraf också förmält sig anse de medel, som för anskaffning af eldhandvapen under år 1895 kunde komma att beviljas, böra användas för beställning hos utländsk firma af ett antal

repeterkarbiner, hvilket, med afseende på den föreslagna anskaffningstiden 12 år och det erforderliga totala antalet vapen 120,000 st., syntes honom kunna bestämmas till 10,000 st.;

att, då firman Mauser förklarat sig vilja och kunna leverera berörda antal vapen under år 1895, och vidare, derest tillverkning inom landet af repetervapen och dertill hörande ammunition ansåges böra påbörjas under år 1896, medel redan året förut måste vara tillgängliga för utförande af de erforderliga förändringarna vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken, generalfälttygmästaren beräknat de för år 1895 under sådana förhållanden nödiga beloppen på följande sätt nemligen:

till förändringar vid gevärsfaktoriet	kr.	372,500: —
» förändringar vid ammunitionsfabriken	»	11,300: —
» inköp af 10,000 Mauserkarbiner	»	540,000: —
» besigtnings- m. fl. kostnader för d:o	»	20,000: —
» tillbehör för d:o	»	29,000: —
» transportkostnader	»	2,000: —
eller tillsammans	kr.	974,800: —;

att Kongl. Maj:t i sin till 1894 års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof väl förklarat sig fullkomligt ense med generalfälttygmästaren i hvad han sålunda yttrat om behofvet för armén af förbättrade eldhandvapen och den kaliber och konstruktion, som åt nämnda vapen borde gifvas, men emellertid med hänsyn till de stora anslagskraf, som för fyllande af andra landtförsvarets behof funnits nödiga, ansett inköpet af karbiner för år 1895 böra inskränkas till halfva det af generalfälttygmästaren till inköpande föreslagna antal och af sådan anledning föreslagit Riksdagen att för nu omhandlade ändamål anslå endast 679,300 kronor, eller det af generalfälttygmästaren ifrågasatta belopp, minskadt med hvad som beräknats åtgå för inköp af 5,000 karbiner; samt slutligen

att Riksdagen af det sålunda äskade beloppet icke beviljat mer än 295,500 kronor, eller det för inköp af återstående antalet repeterkarbiner erforderliga belopp.

Generalfälttygmästaren hade derefter öfvergått till en skildring af de förhandlingar, som beträffande leveransen af det sålunda till inköp bestämda antalet karbiner under och efter riksdagen med vederbörande vapenfabrikanter egt rum. Till en början hade, yttrade han dervid, firman Mauser, såsom också framginge af en utaf generalfälttygmästaren till chefen för landtförsvarsdepartementet den 26 februari 1894 aflåten skrifvelse, på gjord förfrågan förklarat sig, helst då patentafgift icke sam-

tidigt ställdes i utsigt, ej vara villig att träffa aftal om leverans af ett mindre antal karbiner än 10,000 st.; och hade med anledning deraf all tanke på någon anskaffning af ifrågavarande vapen tills vidare måst uppgifvas. Omkring en månad senare hade emellertid från en belgisk firma, Fabrique National d'Armes de Guerre, ankommit en skrifvelse, uti hvilken sagda firma, med förmälan att densamma förvärfvat samtliga Mausers patent, erbjudit sig att leverera repeterkarbiner af den önskade konstruktionen, och hade generalfälttygmästaren till firman Mausers agent Franz Marcotty med anledning deraf framstält förfrågan, huruvida nämnda belgiska firma verkligen egde rätt att tillverka vapen af Mausers modell, och dervid tillika meddelat, att svenska staten dåmera, enär flottan förklarat sig vilja samtidigt anskaffa 2,000 repeterkarbiner, vore i stånd att afsluta beställning af tillsammans 7,000 vapen af ifrågavarande slag. Såsom svar å denna framställning hade Marcotty meddelat, att han vore beredd att förmedla den sålunda erbjudna beställningen; men under dessa förhandlingar hade till den firma, Ludvig Löwe & Comp. i Berlin, som genom Marcotty åtagit sig att utföra leveransen, ingått nya och så stora beställningar från annat håll, att firman då icke ansett sig kunna inom antaglig tid tillverka de svenska vapnen. Efter ytterligare af denna omständighet föranledda svårigheter och dröjsmål hade det slutligen lyckats att förmå en annan firma, Waffenfabrik Mauser i Oberndorf (Würtemberg), att åtaga sig leveransen af de önskade 7,000 repeterkarbinerna; och den 16 augusti 1894 afslöts med berörda firma vederbörligt aftal om leveransen, ehuru dock firmans underskrift å kontraktet först i början af september månad erhölls.

Enligt detta kontrakt skulle sålunda, fortsatte generalfälttygmästaren, under 1895 års sommar för landtförsvarets behof levereras 5,000 karbiner af den utaf Kongl. Maj:t år 1894 fastställda modell. Att emellertid äfven för år 1896 begränsa anskaffningen till ett så jemförelsevis obetydligt antal vore, efter hans åsigt, icke tillrådligt. Uti den allmänna plan för anskaffningen af det i första hand erforderliga behofvet, 100,000 gevär och 20,000 karbiner, som generalfälttygmästaren i skrifvelse den 15 november 1893 till Kongl. Maj:ts pröfning framlagt, hade han på anförda skäl föreslagit en jemförelsevis lång tid, 12 år, för anskaffningen af sagda antal vapen. Denna tid vore dock enligt generalfälttygmästarens åsigt ett maximum, som icke utan väsentliga olägenheter och verklig våda kunde öfverskridas, hvadan han under inga omständigheter vågade tillstyrka en mindre årsanskaffning under den närmaste tiden än 10,000 vapen. Till följd

häraf, och enär under år 1895 endast 5,000 karbiner komme att levereras, ansåge generalfälttygmästaren det som en tjenstepligt att hemställa om äskande af anslag för anskaffning under år 1896 af 15,000 repetervapen, hvilka enligt den förut åberopade allmänna planen borde utgöras af karbiner, så att behofvet af sådana blefve inom sistnämnda års utgång fyldt.

Generalfälttygmästaren ansåge sig emellertid icke kunna inskränka sin framställning i detta afseende endast till en begäran om anslag för vapenanskaffning.

Redan uti sin flera gånger berörda skrifvelse af den 15 november 1893 hade han, yttrade han nemligen vidare, framhållit önskvärdheten af att vapentillverkningen för statens räkning hädanefter likasom hittills, i den mån ske kunde, komme att inom vårt eget land bedrifvas, och det syntes honom icke heller behöfva särskildt betonas, att det af flera skäl vore fördelaktigt, om denna tillverkning kunde inom den närmaste framtiden påbörjas. För detta ändamål erfordrades, på sätt förut ådagalagts, vissa förändringar dels vid gevärsfaktoriet, dels, om jemväl ammunition för de nya vapnen skulle kunna inom landet tillverkas, äfven vid ammunitionsfabriken. Skulle fördenskull fortfarande anses önskvärdt, å ena sidan att antalet från utlandet inköpta repetervapen icke komme att öfverskrida summan 10,000, såsom i den ursprungliga allmänna planen föreslagits, och å den andra att anskaffningen ej komme att fortgå långsammare än hvad i sagda plan förordats, vore det oafvisligen nödvändigt, att tillverkningen vid gevärsfaktoriet af repetervapen kunde taga sin början redan under år 1896, ett förhållande, som i sin ordning hade till följd, att anslag till de erforderliga förändringarna vid ifrågavarande verkstäder måste af 1895 års Riksdag beviljas. Blefve bifall till en sådan anordning af statsmagterna lemnadt, skulle af de till anskaffning under år 1896 föreslagna 15,000 karbinerna endast 5,000 st. behöfva inköpas från utländska fabrikanter, under det att det återstående årsbehofvet 10,000 st. kunde genom tillverkning inom landet fyllas.

Generalfälttygmästaren funne sig alltså, för vinnande af nyssnämnda i flera hänseenden synnerligen eftersträfvansvärda mål, böra jemväl i nu förevarande sammanhang återupptaga sin år 1893 gjorda och af Kongl. Maj:t gillade framställning om anslag till förändringar vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken; och ansåge han alltså följande belopp böra, med anledning af förslaget om arméns förseende med nya eldhandvapen, utaf 1895 års Riksdag äskas, nemligen:

till 5,000 repeterkarbiner, inköpta från utlandet, à 54 kronor pr stycke med transport	kr.	270,000: —
» besigtnings-, profskjutnings- och skottställningskostnader för desamma, à 2 kronor per stycke	»	10,000: —
» tillbehör (remmar med lås, skyddsläder, mynningshylsor, skrufmejslar m. m.) för desamma, à 2,90 kronor för hvarje karbin	»	14,500: —
» transportkostnader för desamma, à 0,20 krona per stycke	»	1,000: —
» 10,000 karbiner tillverkade vid gevärsfaktoriet, à 45 kronor per stycke	»	450,000: —
» profskjutnings- och skottställningskostnader för sistnämnda vapen, à 0,80 krona per stycke	»	8,000: —
» patentafgift för desamma, à 2,25 kronor per stycke	»	22,500: —
» tillbehör för desamma, à 2,90 kronor för hvarje	»	29,000: —
» transportkostnader för sistnämnda karbiner, à 0,20 krona per stycke	»	2,000: —
» förändringar vid gevärsfaktoriet	»	372,500: —
» förändringar vid ammunitionsfabriken	»	11,300: —
Summa kronor		1,190,800: —

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t har departementschefen för egen del yttrat, att han redan sistlidna år, då den af generalfälttygmästaren gjorda framställning om anslag under år 1895 för anskaffning af eldhandvapen inför Kongl. Maj:t föredrogs, förklarade sig i allo instämma med honom så väl hvad angår behofvet för armén af dylika vapen som beträffande den kaliber och konstruktion, som åt de nya vapnen borde gifvas, samt sättet för desammas anskaffning. Endast med hänsyn till de stora fordringar på budgeten, som jemväl i andra hänseenden från landtförsvarets sida måste framställas, hade han ansett sig böra tillstyrka Kongl. Maj:t att i sin till Riksdagen i ämnet aflåtna proposition i viss mån afvika från generalfälttygmästarens då gjorda framställning och sålunda, med gillande af hvad generalfälttygmästaren föreslagit i fråga om förändringarna vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken, inskränka anslagskrafven för anskaffning af karbiner till hvad som erfordrades för inköp af 5,000 sådana vapen.

Departementschefens ställning till frågan i år vore alldeles oförändrad. Ur alla synpunkter skulle han anse i hög grad önskligt, om åt generalfälttygmästarens nu föreliggande förslag kunde beredas fullständig framgång. Äfven i år måste emellertid af samma skäl som

sistlidna år ifrågasättas någon minskning i de af generalfälttygmästaren uppstälda anslagsfordringar, och syntes dervid begränsning i antalet till anskaffning föreslagna karbiner med minsta olägenhet kunna vidtagas. Beviljades t. ex. anslag till anskaffning af endast 10,000 karbiner i stället för 15,000, som af generalfälttygmästaren föreslagits, så att antalet nya karbiner vid 1896 års utgång komme att uppgå till 5,000 mindre än som från början förutsatts, qvarstode alltid möjligheten att ett kommande år kunna bereda något större anskaffningsanslag och dymedelst påskynda tillverkningen, så att det oaktadt vid de 12 årens slut det erforderliga antalet gevär och karbiner kunde vara färdigt. En rubbning åter i de af generalfälttygmästaren för förändringarna vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken beräknade siffror skulle deremot, såsom lätt inses, verka störande på hela den tilltänkta gången af anskaffningen och måhända med ett helt år förlänga den redan förut såsom anmärkningsvärdt lång betecknade tidpunkt, inom hvilken de nya vapnen skulle komma att stå till arméns disposition.

Då kostnaden för anskaffningen af 5,000 karbiner utaf generalfälttygmästaren beräknas till 295,500 kronor, borde sålunda af Riksdagen för handvapensanskaffningen äskas ett belopp utaf 1,190,800 kronor — 295,500 kronor eller 895,300 kronor.

Med anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning får utskottet till en början erinra, att Riksdagen år 1889 beviljade 1,668,000 kronor till förändring af 100,000 gevär af 1867 års modell till vapen af liten kaliber samt deraf anvisade:

År 1889	kr.	300,000: —
» 1890	»	400,000: —
» 1891	»	400,000: —
» 1892	»	568,000: —
	Summa kr.	1,668,000: —

att Kongl. Maj:t i proposition till 1893 års Riksdag, under förmälan att för det sålunda beviljade anslaget i stället för 100,000 gevär endast 72,000 kunde erhållas, hemstält, att för förändring af ytterligare 28,000 gevär af 1867 års modell till vapen af liten kaliber måtte beviljas ett belopp af 550,000 kronor, hvilken framställning af Riksdagen bifölls;

samt att Riksdagen år 1894 anvisade 295,500 kronor till anskaffning af karbiner med repetermekanism och af liten kaliber.

Utskottet har inhemtat:

att antalet af för arméns räkning färdiggjorda gevär af 1867—89 års modell utgjorde:

den 1 januari 1892	6,681	st.
» » » 1893	24,330	»
» » » 1894	47,797	»
» » » 1895	68,098	»,

hvarjemte vid hvardera af dessa tidpunkter stora mängder af färdiga men då ej sammansatta gevärsdelar funnits;

att förändringen af 100,000 gevär af 1867 års modell till vapen af liten kaliber anses vara afslutad i början af år 1896;

att anskaffning af 15,000 karbiner, hvilka, tillverkade hos firman Löwe & comp., skulle betinga en kostnad af 886,500 kronor eller 59,07 kronor stycket, skulle, verkställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, medföra en utgift af 784,800 kronor eller, om jemväl kostnaden för anskaffningen af maskiner m. m. inberäknades, 833,400 kronor, enligt följande beräkning:

arbetskostnad	kr 28: 06	
material d:o	» 7: 31	
verkstads- och maskin-d:o	» 5: —	
olja, kol m. m.	» 2: —	
kassation vid fabriken m. m.	» 3: —	
besigtningskostnad	» 1: —	
skottställning	» 0: 80	
oförutsedda kostnader	» 0: 83	
patentafgift	» 2: 25	
transportkostnad	» 0: 20	
tillbehör	» 1: 87	52: 32 × 15,000 = 784,800,

hvartill bör läggas det belopp, som för förändringar vid gevärsfaktoriet för tillverkning derstädes af 100,000 gevär och 15,000 karbiner belöper på hvarje vapen eller $\frac{372,500}{115,000}$ ..... $= \frac{3:24}{55:56} \times 15,000 = \frac{48,600}{833,400}$;

att 100,000 gevär af Mausers modell, tillverkade vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, skulle medföra en utgift af 6,007,000 kronor eller, om jemväl kostnaden för anskaffning af maskiner m. m. inberäknades, 6,331,000 kronor, enligt följande beräkning:

arbetskostnad	kr 28: 96	
materialkostnad	» 8: 57	
verktyg- och maskin- d:o	» 5: —	
olja, kol m. m.	» 2: —	
kassationskostnad m. m.	» 3: —	
besigtnings- d:o	» 1: —	
skottställnings- d:o	» 0: 80	
oförutsedda kostnader	» 0: 67	
patentafgift	» 2: 25	
transportkostnad	» 0: 20	
tillbehör	» 7: 62	
	kr. 60: 07 × 100,000 =	6,007,000,
hvartill borde läggas det belopp, som för förändringar vid gevärsfaktoriet för tillverkning derstädes af 115,000 vapen belöpte på hvarje, eller $\frac{372,500}{115,000}$	= 3: 24 × 100,000 =	324,000
	kr. 63: 31 × 100,000 =	6,331,000;

att den i kostnadsberäkningen (statsrådsprotokollet sid. 26) förekommande posten »till förändringar vid gevärsfaktoriet» vore grundad på följande beräkning:

maskiner för karbin- och gevärstillverkningen	kr	38,810: —
d:o för verktygstillverkningen	»	10,455: —
ändring, reparation af maskiner samt komplettering af maskinskrufstycken och spindlar m. m.	»	13,235: —
oförutsedda utgifter	»	10,000: —
första uppsättning fixturer, verktyg och besigtningsinstrument	»	300,000: —
Summa	kr	372,500: —

att i afseende å patenträtten firman Löwe & Comp. erbjudit sig att till svenska staten öfverlåta tillverkningsrätten för 150,000 vapen af Mausers system till pris af 2 mark stycket, eller 270,000 kronor; att samma firma, enligt styresmannen för Carl Gustafs stads gevärsfaktori den 12 september 1892 delgifvet direktionsbeslut, vore villig bestämma afgiften till 2: 50 mark pr vapen, derest tillverkningen inom Sverige skulle komma att inskränkas till 10,000 st. karbiner och 100,000 gevär, hvarigenom afgiften skulle nedgå till 247,500 kronor; samt på förfrågan, om svenska staten egde rättighet att tillverka 6,5 mm. eldhandvapen (gevär eller karbiner) med repetermekanism enligt Mausers

system äfven innan beställning hos uppfinnaren af 10,000 karbiner af ifrågavarande slag egt rum — att firman Mausers ombud F. Marcotty förklarat sig villig medgifva svenska staten rätt att tillverka gevär och karbiner af Mausers konstruktion mot en afgift af 2: 50 riksmark pr styck, under förutsättning att ifrågavarande tillverkning komme att omfatta 110,000 vapen, hvilket erbjudande lemnats samtidigt med uppgift om pris å 10,000 karbiner, men beställning af detta antal dervid ej uttryckligen gjorts till vilkor för förstnämnda medgifvande; äfvensom att Husqvarna eller annan inom landet befintlig enskild fabrik för tillverkning af eldhandvapen ej anmodats att ingifva anbud å leverans af eldhandvapen för svenska armén.

I likhet med hvad i den kongl. propositionen finnes anfördt, anser utskottet önskvärdt, att tillverkning för statens räkning af vapen och ammunition må, i den mån ske kan, inom vårt eget land bedrifvas, hvadan utskottet funnit angeläget, att de föreslagna förändringarne vid statens gevärsfaktori och ammunitionsfabrik varda vidtagna, och sålunda trott sig böra tillstyrka, att de af Kongl. Maj:t för ändamålet äskade medel blifva beviljade.

Hvad vidare beträffar anskaffningen af karbiner, har utskottet funnit sig böra biträda den i statsrådsprotokollet uttalade mening, att medel nu böra anslås för anskaffning af 10,000 sådana vapen.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med afslag å friherre Klinckowströms motion i denna del, må på extra stat för år 1896 anvisa 895,300 kronor för anskaffning af nya eldhandvapen åt armén.

Angående anslag till mobiliseringsammunition för eldhandvapen. [17.]

19:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för *anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapen* på extra stat för år 1896 bevilja 800,000 kronor.

Uti omförmälda inom Första kammaren väckta motion (n:o 14) har herr Friherre *Klinckowström* yrkat, att ifrågavarande anslag måtte af Riksdagen beviljas endast till dess halfva belopp.

Af statsrådsprotokollet (sid. 28 och 29) inhemtas, att generalfälttygmästaren uti skrifvelse den 9 sistlidne november erinrat, *att* han uti den plan för anskaffning af mobiliseringsammunition till 1867—89 års gevär, som han i skrifvelse den 10 november 1891 understält Kongl. Maj:ts pröfning, beräknat behofvet till 36,000,000 patroner, ett antal som Kongl. Maj:t, enligt hvad som framginge af den till 1892 års lag-

tima Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, ansett ingalunda vara för högt beräknadt; *att*, då för fyllande af nämnda ammunitionsbehof ett belopp af i rundt tal 4,000,000 kronor ansetts erforderligt, och något längre dröjsmål med anskaffningen deraf än som vore oundgängligen nödvändigt icke syntes böra ega rum, generalfälttygmästaren i sin ofvan åberopade skrifvelse hemstält, att Kongl. Maj:t ville, i syfte att den erforderliga anskaffningen måtte kunna inom fyra år fullbordas, af den då instundande Riksdagen för ändamålet äska 1,000,000 kronor; *att* generalfälttygmästaren sedermera, då efter den förstnämnda tidpunkten icke någon omständighet tillkommit, som från hans synpunkt sedd kunnat göra behofvet af en snabb anskaffning af mobiliseringsammunition för de nya eldhandvapnen mindre trängande, i skrifvelser den 27 november 1892 och den 15 november 1893 likaledes hemstält, att årsanslagen för ifrågavarande ändamål måtte bestämmas till 1,000,000 kronor; samt *att* till anskaffningen beviljats för hvartdera af åren 1893 och 1894 800,000 kronor och för år 1895 600,000 kronor, så att för de tre åren 1893—1895 sammanlagdt af Riksdagen anvisats 2,200,000 kronor, eller något mer än hälften af det år 1891 beräknade totalbeloppet.

I skrifvelse den 15 november 1893 hade, enligt hvad generalfälttygmästaren vidare erinrat, bland skälen för en så vidt möjligt påskyndad anskaffning af mobiliseringsammunition jemväl framhållits den omständigheten att, om Kongl. Maj:t och Riksdagen gillade hans i samma skrifvelse framlagda förslag om anskaffande af nya eldhandvapen för armén, ammunitionsanslaget måste fördelas på två kalibrar; och då denna förutsättning sedermera äfven inträffat, i det att 1894 års Riksdag beviljat anslag till 5,000 st. repeterkarbiner, och sålunda vid utgången af år 1895 till arméns disposition komme att förefinnas förutom 1867—89 års gevär, af hvilka hela det afsedda antalet 100,000 st. vid nämnda tidpunkt torde vara fullbordadt, jemväl berörda antal 6,5 mm. karbiner, som, enligt hvad redan meddelats, under nästinstundande sommar komme att levereras, hade det, enligt generalfälttygmästarens åsigt, varit ytterst önskvärdt, att den ursprungligen uppgjorda planen för anskaffning af mobiliseringsammunition kunde genomföras, så att hela behofvet deraf blefve fyldt inom utgången af år 1896. Då emellertid för vinnande af detta mål skulle erfordras ett anslag af ej mindre än 1,800,000 kronor, eller skilnaden emellan den beräknade anskaffningskostnaden, 4,000,000 kronor, och det beviljade beloppet 2,200,000 kronor, men förstnämnda summa hade synts generalfälttygmästaren för stor att under ett år utgå och användas för an-

skaffningen, hade han föreslagit, att anslaget måtte fördelas på tvenne år, 1896 och 1897, med 900,000 kronor på hvartdera.

Med anmälan, att för de medel till anskaffande af mobiliseringsammunition för de nya eldhandvapnen, som hittills blifvit af Riksdagen på extra stat beviljade, patrondelar till ytterligare 6,150,000 st. skarpa patroner, deraf 5,300,000 till 1867—89 års gevär och återstoden till 1894 års karbin, under år 1894 blifvit beställda, och att leveransen af dessa patrondelar redan påbörjats, hade generalfälttygmästaren hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till anskaffning af mobiliseringsammunition för eldhandvapnen af Riksdagen begära ett anslag på extra stat för år 1896 af 900,000 kronor.

Departementschefen funne, lika med generalfälttygmästaren, önskligt, att anskaffningen af mobiliseringsammunition så vidt möjligt påskyndades, men ansåge sig dock af enahanda skäl, som förut under anslaget till anskaffning af eldhandvapen af honom åberopats, nödsakad att ifrågasätta någon minskning i det af generalfälttygmästaren för detta ändamål begärda anslag; och syntes under sådana förhållanden anslaget kunna för år 1896 utgå med samma belopp, som för år 1895 af Kongl. Maj:t äskades, eller 800,000 kronor.

Enär Riksdagen för ifrågavarande ändamål redan beviljat år 1892 800,000 kronor, år 1893 likaledes 800,000 kronor och år 1894 600,000 kronor, eller tillsammans 2,200,000 kronor, har utskottet ansett större belopp än 450,000 kronor icke böra för år 1896 anvisas för denna anskaffning. Under öfvergången till den nya härordningen, hvilken medför afsevärda ökningar å de ordinarie anslagen under denna hufvudtitel, böra, enligt utskottets åsigt, anslagsbehofven på extra stat så mycket som möjligt begränsas. Utskottet föreställer sig jemväl, att med ett anslag af 450,000 kronor för år 1896 tillsammans med hvad förut är för ändamålet anvisadt, eller alltså tillhopa 2,650,000 kronor, behofvet af mobiliseringsammunition för arméns eldhandvapen nu kan anses blifva ganska väl tillgodosedt. Af de 100,000 gevär af 1867 års modell, till hvilkas förändring Riksdagen beviljat medel, voro nemligen endast 68,098 färdiga den 1 januari innevarande år och de återstående blifva icke fullbordade under detta år. Härtill komma visserligen de 5,000 karbiner, hvilkas anskaffande 1894 års Riksdag beslutit, men med ett belopp af 2,650,000 kronor erhållas 23,850,000 patroner, hvilka förslå till 79,500 eldhandvapen med 300 patroner till hvarje, hvilket i det närmaste motsvarar hvad af fackmän anses för hvarje eldhandvapen vid mobilisering erforderligt.

Utskottet hemställer derför:

a) att Riksdagen må till anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapen på extra stat för år 1896 anvisa 450,000 kronor; samt

b) att friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del må anses härigenom besvarad.

Angående anslag till fästningsartilleri-materiel.

[18.]

20:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att *för anskaffning af fästningsartillerimateriel* på extra stat för år 1896 bevilja 100,000 kronor.

Uti sin omförmälda inom Första Kammaren väckta motion (n:o 14) har herr friherre *Klinckowström* yrkat att berörda anslag måtte beviljas endast till dess halfva belopp.

Såsom af statsrådsprotokollet (sid. 30) inhemtas hade för anskaffande af fästningsartillerimateriel generalfälttygmästaren i sin skrifvelse den 9 sistlidne november ansett ett anslag af 400,000 kronor böra för år 1896 på extra stat af Riksdagen äskas, till stöd för hvilken framställning han hufvudsakligen anfört:

att, sedan Kongl. Maj:t under år 1892 i nåder fastställt bestyckningsplaner för befästningarna i Stockholms skärgård, Oscarsvärnlinierna och Karlsborgs fästning med Vabergspositionen, endast ett jemförelsevis ringa belopp 100,000 kronor blifvit för hvarje år af Kongl. Maj:t begärdt och af Riksdagen beviljadt till anskaffning af dylik materiel;

att det emellertid vore uppenbart, att med ett så litet årsanslag fyllandet af det i sagda planer angifna behofvet af fästningsartillerimateriel skulle taga en synnerligen lång tid;

att särskildt Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning, med afseende på dess vigtiga uppgift att skydda rikets hufvudstad mot angrepp från sjösidan, så snart som möjligt syntes böra förses med fullständig bestyckning enligt den fastställda planen;

att denna uppfattning icke kunnat annat än ytterligare bekräftas genom de under sistlidne års höst inom befästningsområdet utförda kombinerade stridsöfningarna; samt

att då, enligt hvad generalfälttygmästaren hade sig bekant, chefen för fortifikationen nu ämnade göra framställning om anslag i och för Oscar-Fredriksborgsverkets förstärkande och detsammas ordnande för uppställande derstädes af den, enligt 1892 års fastställda plan, för verket afsedda kraftigare bestyckning, äfven af denna omständighet syntes skäl kunna hemtas för påskyndandet af den synnerligen angelägna kompletteringen af fästningsartillerimaterielen.

Departementschefen har lika med generalfälttygmästaren vitsordat, att en betydande mängd fästningsartillerimateriel ännu återstode att anskaffa för att sätta våra fästningar, särskildt dem mot sjösidan, i försvarsdugligt skick; men då anslag för militära ändamål af ännu mera trängande beskaffenhet än det förevarande under statsregleringsperioden måste äskas, ansåge han sig dock böra göra framställning om en betydande nedsättning i det af generalfälttygmästaren för anskaffning af fästningsartillerimateriel begärda anslag och har derför hemstält, att endast 100,000 kronor måtte för ändamålet af Riksdagen äskas.

Med anledning af förevarande framställning har utskottet velat erinra:

att i statsverkspropositionen vid 1891 års riksdag anmäldes, att »enligt de uppgjorda fullständiga bestyckningsplanerna» för Karlsborg, Vaxholm-Oscar-Fredriksborg och Oskarsvärnslinierna återstode för Vaxholm-Oscar-Fredriksborg pansarbrytande och 12 cm. kanoner, samt att kostnaderna för denna fästnings bestyckning beräknats till 2,071,000 kr., hvaraf, då 600,000 kronor redan beviljats, 1,471,000 kronor ytterligare erfordrades; samt att Kongl. Maj:t hos Riksdagen begärt, att 900,000 kronor häraf skulle för år 1892 anvisas, hvilken framställning ock af Riksdagen bifölls;

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 10 november 1891 generalfälttygmästaren anmält, att för ett verksamt försvar af farleden till Stockholm erfordrades att å fästet Oscar-Fredriksborg uppsattes fullkraftiga pansarbrytande pjeser, deraf 3 st. å öfre verket samt 2 à 3 på platser i de nedre kasematterade, hvarifrån portéerna vore störst; att kostnaden för en dylik pjes med kaliber af 24 cm. och en längd af 35 kaliber i sjelfsänkande lavett och med erforderlig utredning och ammunition uppginge till, förutom transport- och uppsättningskostnad, 227,234 kronor; hvarför generalfälttygmästaren hemstält, att, då en af de för det öfre verket erforderliga pjeserna kunde anskaffas af de medel, som 1891 års Riksdag anvisade, Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen för anskaffning af 2 st. pansarbrytande pjeser äska 464,468 kronor, men att Kongl. Maj:t af 1892 års Riksdag dock endast äskat 100,000 kronor för anskaffande af fästningsartillerimateriel, hvilket belopp af Riksdagen anvisades;

att generalfälttygmästaren i skrifvelse den 29 november 1892, jemte förmälan, att Kongl. Maj:t den 22 april och 27 maj samma år fastställt bestyckningsplanen för befästningarna i Stockholms skärgård, Oscarsvärnslinierna och Karlsborgs fästning med Vabergspositionen, erinrat, att medel disponerats eller reserverats till följande för Oscar-Fredriksborg afsedda och till större delen då redan beställda materiel, nemligen

3 st. 35 kaliber långa 24 cm. kanoner med lavetter, stridsutredning och en del ammunition samt 11 st. 5 cm. snabbskjutande kanoner med tillbehör; att dessutom vore beställda 42 st. 8 cm. kanoner och 25 st. 8 mm. kulsprutor, hvilka vapen af gifna modeller till större antal inginge i alla de senast fastställda bestyckningsplanerna, att med ofvan omförmälda anskaffning vore emellertid, hvad särskildt Vaxholm—Oscar-Fredriksborg anginge, endast början gjord till åvägabringandet af den bestyckning, som enligt bestyckningsplaner vore för detta befästningsområde erforderlig, hvarför han hemstälde, att för år 1894 ett anslag af 400,000 kronor måtte af Riksdagen begäras; men att Kongl. Maj:t dock endast äskat 100,000 kronor till fästningsartillerimateriel, hvilket belopp af 1893 års Riksdag beviljades; samt *att* generalfälttygmästaren år 1893 förnyat sin år 1892 gjorda framställning om ett anslag till fästningsartillerimateriel, dervid särskildt hufvudstadens försvar mot sjösidan framhölls såsom det, hvilket närmast vore att fylla; men att föredragande departementschefen, ehuru vitsordande, att en betydande mängd fästningsartillerimateriel ännu återstode att anskaffa för att sätta våra fästningar särskildt dem mot sjösidan i försvarsdugligt skick, tillstyrkte, att endast 100,000 kronor måtte af Riksdagen äskas samt att 1894 års Riksdag, som förklarade sig i likhet med generalfälttygmästaren och departementschefen till fullo inse vigten deraf, att i all synnerhet fästningarne åt sjösidan snarast möjligt försättas i försvarsdugligt skick, anvisade det begärda beloppet.

Af det belopp, som vid 1891 års riksdag anmäldes ytterligare erforderligt för Vaxholm-Oscar-Fredriksborgs förseende med artillerimateriel eller 1,471,000 kronor, har sålunda anvisats

år 1891	kr.	900,000
» 1892	»	100,000
» 1893	»	100,000
» 1894	»	100,000
eller tillsammans	kr.	1,200,000,
hvadan, då enligt den nyss lemnade utredningen jemväl de 300,000 kronor, som åren 1892, 1893 och 1894 af Kongl. Maj:t begärts och af Riksdagen anvisats till fästningsartillerimateriel, torde afsett Oscar-Fredriksborgs bestyckande, vid innevarande års ingång skulle återstå för ifrågavarande ändamål oanvisadt...	kr.	271,000
summa	kr.	1,471,000.

I hvad mån genomförandet af de år 1892 fastställda bestyckningsplanerna, hvad befästningarna i Stockholms skärgård angår, kan inverka på det vid 1891 års riksdag angifna behofvet för Vaxholm-Oscar-Fredriksborg, saknar utskottet kännedom.

Då emellertid af hvad ofvan anförts framgår, att medel redan beviljats till största delen af den bestyckning för berörde fästningar, hvars anskaffande framställningen till 1891 års Riksdag afsåg, men nu, på sätt i punkten 22:o närmare omförmäles, meddelats, att de vallar, på hvilka den nya bestyckningen skall uppställas, behöfva förändringar och förstärkningar, på det att de nya pjeserna må kunna der uppställas och gifvas nödigt skydd, får utskottet, som i nyss berörda punkt 22:o) tillstyrker anvisande af medel till förstärkningsarbeten å sjöfästningarne, hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning äfvensom friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del ej må af Riksdagen bifallas.

Angående anslag till fältartillerimateriel. [19.]

21:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att *för fortsatt anskaffning af fältartillerimateriel på extra stat* för år 1896 bevilja 254,000 kronor.

Uti omförmälda inom Första Kammaren väckta motion (n:o 14) har friherre *Klinckowström* yrkat bland annat, att förevarande anslag måtte af Riksdagen beviljas endast till dess halfva belopp.

Af statsrådsprotokollet (sid. 31) inhemtas, att generalfälttygmästaren i skrifvelse den 9 november 1894 erinrat, att anskaffningen af den fältartillerimateriel, som på grund af artilleriets vid 1892 års urtima riksdag beslutade omorganisation vore utöfver den redan befintliga materielen af detta slag erforderlig, ansetts böra taga sin början med andra öfvergångsåret (1894), för att året efter öfvergångstidens utgång afslutas, samt att af det belopp, 1,270,000 kronor, som för sagda anskaffning vore nödigt och som följaktligen borde under fem år, räknadt från och med nyssnämnda år, utgå, hvardera af 1893 och 1894 års Riksdagar beviljat en femtedel eller 254,000 kronor.

Med anmälan, att det första af dessa båda årsanslag, hvilket under 1894 varit disponibelt, hufvudsakligen användts till anskaffning af materiel till 2 st. 8 cm. batterier och att denna anskaffning under sagda år till största delen fullbordats, hade generalfälttygmästaren alltså hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till fortsatt anskaffning af ny fältartillerimateriel jemväl för år 1896 af Riksdagen äska ett anslag på extra stat att utgå likaledes med 254,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med afslag å friherre Klinckowströms i ärendet framstälda yrkande, må, i likhet med hvad åren 1893 och 1894 egt rum, till fortsatt anskaffning af ny fältartillerimateriel på extra stat för år 1896 anvisa 254,000 kronor.

Fortifikationsbehof.

Angående anslag till sjöfästningarna.

[20]

22:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att på extra stat bevilja *till förstärkning af försvaret vid Oxdjupet* 1,010,000 kronor, *till komplettering af försänkningarne vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning* 100,000 kronor *och till förstärkningsarbeten vid Kungsholmens fästning* 671,500 kronor äfvensom till utgående under år 1896 deraf anvisa för förstnämnda ändamål 150,000 kronor, för försänkningarna vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning 50,000 kronor samt för förstärkningsarbetena vid Kungsholmen 140,000 kronor.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 14) har friherre Klinckowström yrkat, att ifrågavarande anslag måtte af Riksdagen beviljas endast till deras halfva belopp.

Chefen för fortifikationen hade, såsom inhemtas af statsrådsprotokollet (sidd. 31—35) i särskilda skrifvelser till Kongl. Maj:t den 14 november 1891, den 15 november 1892 och den 14 november 1893 om anslag till rikets fästningsbyggnader för åren 1893, 1894 och 1895 gjort framställning om åtskilliga förstärkningsarbetens utförande vid befästningarne i Stockholms skärgård och vid Karlskrona.

Genom särskilda beslut den 31 december 1891, den 31 december 1892 och den 30 december 1893 hade emellertid Kongl. Maj:t funnit dessa framställningar icke för det dåvarande böra till någon åtgärd föranleda.

Under åberopande af hvad i nämnda skrifvelser yttrats, hade chefen för fortifikationen i skrifvelse den 13 november 1894 förnyat sin anhållan om anvisande af medel för ifrågavarande ändamål.

Beträffande behofvet i allmänhet af dylika förstärkningsarbeten, hade chefen för fortifikationen dervid hänvisat på de genomgripande förändringar i befästningsväsendet, som måste blifva en följd af de på senare tider inträdda förbättringarne på vapen- och sprängteknikens områden. De framsteg i fråga om anfallsmedlen mot befästa platser, som våra dagars rastlösa verksamhet på berörda områden medfört, hade

öfverallt i utlandet föranledt så väl väsentliga förändringar och ombyggnader af befintliga befästningar som äfven nyanläggningar, mera än de förutvarande egnade att motstå de allt kraftigare vordna anfallsmedlen och på samma gång bereda större verkan och bättre skydd åt de likaledes i ständig utveckling stadda försvarsvapnen. Behofvet af liknande förstärkningar vid vårt lands båda sjöfästningar hade länge varit kändt och erkändt af militära myndigheter och äfven blifvit, redan år 1889, utaf dåvarande chefen för fortifikationen uti en embetsskrifvelse framhållet, ehuru, på frågans dåvarande ståndpunkt i byggnadstekniskt afseende, några bestämda förslag till sådana förstärkningsarbeten icke ansetts kunna vid nämnda tidpunkt framläggas.

Då emellertid under de närmast derpå följande åren större erfarenhet i fråga om omfånget och arten af de behöfliga förstärkningsarbetena blifvit genom i utlandet anstälda försök vunnen, hade chefen för fortifikationen ansett sig pligtig att söka få till stånd åtminstone de allra angelägnaste förstärkningsarbetena å våra sjöfästningar, hvilkas påbörjande dessutom vore påkalladt af och borde sättas i samband med uppställandet af den nya bestyckning, för hvars anskaffning Riksdagen beviljat medel.

I fråga om de arbeten, som vid hvardera af de båda fästningarna skulle blifva af nöden, hade chefen för fortifikationen vidare hufvudsakligen anfört följande.

Försvaret i Stockholms skärgård. Sedan Kongl. Maj:t den 22 april 1892 fastställt ny bestyckningsplan för befästningarna i denna skärgård och Riksdagen äfven beviljat medel till påbörjande af dess genomförande, hade artilleristyrelsen bestält halfva antalet af de grofva kanoner, som skulle å Oscar-Fredriksborg uppställas, och äfven gått i författning om tillverkning af de öfriga lättare, för nämnda fäste afsedda pjeserna. Dessa nya pjesers ändamålsenliga uppställning nödvändiggjorde således vissa förändringar, särskildt i öfre verket, men äfven om man bortsåge derifrån, kräfde kanonernas och ammunitionens tillbörliga skyddande ovilkorligen dels förstärkandet af detta verks jordbröstvärn och åtminstone en del af nedre verkets pansarvägg samt i båda verken hålrummens förstärkande och förbindelsernas täckande, dels ock anläggning af ett pansarskyddadt batteri för de nya 12 cm. snabbskjutande kanonerna; och uppenbarligen vore det synnerligen angeläget att dessa arbeten komme till utförande i mån som kanonerna blefve färdiga att ställas på sina platser. Skulle man kunna hoppas, att med det ganska ringa antal kanoner af kraftigare slag, som kunde uppställas i detta trånga verk, med någon framgång utföra försvaret, vore det så mycket

angelägnare att åt dem bereda verksamt skydd mot artillerielden, som de anfallande fartygen, till följd af det moderna fartygsartilleriets ökade skottvidd, numera kunde både på längre håll och till större antal samtidigt beskjuta verket.

Ifrågavarande förstärkningsarbetens oeftergifliga nödvändighet hade ock kraftigt framhållits, särskildt hvad anginge pansarförstärkningarne, utaf den komité, som haft uppdrag att uppgöra den senast fastställda bestyckningsplanen. Någon utsigt att vid krigstillfälle kunna utföra hvad man under fredstid i fråga om förstärkningsarbeten underlåtit förefunnes icke heller, i synnerhet då frågan, såsom nu vore fallet, gälde en sjöfästning. En sådan måste alltid befinna sig i fullt stridsfärdigt skick, och äfven om förhållandena i öfrigt medgåfve att låta till ett krigsutbrott anstå med utförandet af meranämnda arbeten, skulle i hvarje fall tillräcklig tid derför omöjligen kunna beredas.

Kostnaderna för förstärkningsarbetena i fråga hade slutligen beräknats till 1,010,000 kronor, hvartill emellertid ytterligare måste komma ett belopp af 100,000 kronor, som vore nödvändigt för att i fullt effektivt skick försätta de i farlederna omkring fästningen nedlagda försänkningarna, å hvilkas förefintlighet och styrka hela försvaret i Stockholms skärgård vore i väsentlig mån beroende, men som, enligt en utaf chefen för fortifikationen särskildt afgifven undersökningsrapport, af flera skäl numera icke kunde anses lemna all den trygghet, som ursprungligen med dem afsetts.

Fästningen Kungsholmen. Äfven för denna fästning hade till följd af krigsmaterielens fortgående utveckling en kraftigare bestyckning befunnits nödvändig. En ny bestyckningsplan för fästningen hade också den 9 oktober 1891 blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, och upptoges deri, bland annat, 3 stycken 24 centimeters pansarbrytande kanoner. Sedan så beskaffade pjeser numera blifvit med derför af Riksdagen beviljade medel anskaffade och å sina platser uppstälda, vore det uppenbart, att i samband dermed de oundgängligen nödvändiga förstärkningarna af fästningens mot nutidens skeppskanoner alltför svaga bröstvärn äfvensom af de invid pjeserna uppförda ammunitionshvalfven måste utföras, helst endast på detta sätt nödigt skydd åt de nya dyrbara pjeserna kunde beredas. Chefen för fortifikationen hade också redan år 1891 med anledning deraf hemstält, att ett anslag af 200,000 kronor måtte anvisas att under år 1893 för ändamålet utgå.

Öfriga åtgärder för fästningens försättande i tidsenligt skick skulle afse dels bröstvärnens förstärkande äfven å andra delar af fästningen förmedelst hufvudgrafvens öfverhvälfvande eller igenfyllande och vallens

framdragande till förening med framförliggande fältvall, dels bättre täckande äfven af öfriga hvalf samt beredande af ytterligare behöfligt bombfritt utrymme, dels slutligen anordnande af nytt stormhinder genom förlängning af den fästningen nu delvis omgifvande, af elden från de, enligt bestyckningsplanen, till uppställning i fästningen afsedda snabbeldskanonerna beherskade stenjetén.

Hvad särskildt anginge frågan om de nuvarande bröstvärnens olämplighet och oförmåga att lemna nöjaktigt skydd åt de omnämnda 3 nya pjeserna, hade uppmärksamhet derå blifvit fäst jemväl af marinförvaltningen, som i embetsskrifvelse hos chefen för fortifikationen gjort framställning i ämnet och dervid påpekat, att vid anställda profskjutningar den utrusande krutgasen visat sig från bröstvärnets öfre jordlager bortslita massor af grus och småsten, som delvis inkastats i kanonernas lopp, och att sålunda, frånsedt den fara, som med anledning af bröstvärnets nuvarande beskaffenhet komme att vid fortsatt skjutning vara med desammas användande förenad, af det anmärkta förhållandet ytterligare måste blifva en följd, att under längre eldgifning i det förut klena bröstvärnet skulle bildas urgröpningar, hvarigenom bröstvärnets motståndsförmåga mot fiendtlig eld komme att ännu mera förminskas.

Ifrågavarande bröstvärn vore i sjelfva verket så svaga, att en blifvande fiendes projektiler med lätthet skulle kunna genomslå dem och träffa de bakom bröstvärnen uppstälda dyrbara kanonerna med deras servismanskap och den särskilda omsorg, som nedlagts på valet af lavettkonstruktion för kanonerna och som afsett att åt berörda materiel och servis söka bereda möjligast bästa skydd genom att mellan skotten hålla dem fullkomligt dolda bakom bröstvärnet, komme följaktligen att sakna betydelse.

Hvad slutligen anginge kostnaderna för de ifrågasatta arbetena, kunde de, om man tills vidare läte anstå med vissa anordningar, som beräknats medföra en utgift af 118,500 kronor, men som emellertid ej vore af så brådskande beskaffenhet som de öfriga, nedbringas till den, i betraktande af nutida fästningskonstruktioner och dyra byggnadsmaterialier, relativt låga summan af 671,500 kronor.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, hade chefen för fortifikationen, som funnit oundgängligt, att blifvande anslag på en gång beviljades, hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes af innevarande Riksdag äska *dels till förstärkning af försvaret vid Oxdjupet* ett extra anslag af 1,010,000 kronor, deraf för år 1896 360,000 kronor, *dels till komplettering af försänkningarne vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning* 100,000 kronor, att likaledes utgå under år 1896, och *dels slutligen till*

förstärkningsarbeten å fästningen Kungsholmen ett extra anslag af 671,500 kronor, deraf för år 1896 200,000 kronor.

Lika med chefen för fortifikationen ansåge departementschefen en förstärkning af ifrågavarande fästningar så mycket snarare nu vara af yttersta behof påkallad, som ifrågavarande arbeten måst redan i tre år stå tillbaka för andra, ännu mera trängande försvarsbehof. De kunde nu icke längre undanskjutas, såvida man verkligen ville, att den nya artillerimaterielen på Oscar-Fredriksborg skulle kunna uppställas på sina platser, vederbörligen skyddad, och att det fasta försvaret å Kungsholmen skulle bringas ur det betänkliga tillstånd, hvari det på grund af ofvan antydda fortifikatoriska svagheter för närvarande befunne sig.

Departementschefen ansåge sig jemväl böra understödja chefens för fortifikationen hemställan, att de erforderliga medlen måtte nu genast på en gång äskas. Uppenbarligen kunde, då frågan gälde så stora arbetsföretag som dem, hvilka nu ställdes i utsigt, någon planmessighet vid deras utförande icke komma till stånd, med mindre vederbörande myndighet, som hade att dermed taga befattning, på förhand kände, att hela det planlagda arbetet verkligen komme att inom den närmaste framtiden fullbordas; och i förevarande fall måste särskildt ihågkommas, dels att då, hvad anginge pansarförstärkningen vid Oscar-Fredriksborg, kostnaden derför öfverstege det belopp, som af chefen för fortifikationen beräknats skola för arbetena vid nämnda fästning under ett år utgå, någon beställning deraf ej ens kunde företagas, så vida ej visshet erhölles, att medel för gäldande af densamma under ett följande år komme att stå till krigsstyrelsens förfogande, och dels att, beträffande Kungsholmen, de föreslagna åtgärderna för bröstvärnens och de stora ammunitionsmagasinens förstärkande vore grundade på förutsättningen, att de ifrågasatta arbetena i fästningens öfriga delar jemväl komme till utförande. Nödvändigheten att på en gång bevilja ett erforderligt byggnadsanslag hade ock vid föregående tillfällen, då förslag om större fästningsbyggnader framstälts, utaf Riksdagen behjertats. Så anslog 1871 års Riksdag till Karlsborgs fästningsbyggnad 1,520,000 kronor, till befästningsarbeten uti inloppen till Stockholm 517,080 kronor och till befästningsarbeten vid Karlskrona hamn och Hvita Krog icke mindre än 3,750,000 kronor, hvilket naturligtvis icke hindrade, att beloppen af de under följande statsregleringsperioder utgående årsanslagen bestämdes med hänsyn till de tillgångar, som för hvarje år ansågos kunna för ändamålet användas.

Hvad slutligen beträffade frågan om tiden för meranämnda arbetens fullbordande, innebure chefens för fortifikationen förslag, att under år

1896 skulle utgå hela det för försänkningarne vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning erforderliga belopp samt vid pass en tredjedel af de öfriga såsom nödiga beräknade anslagsbeloppen, så att, under förutsättning att återstående två tredjedelar af sistnämnda belopp anvisades till utgående under åren 1897 och 1898, samtliga förstärkningsarbeten skulle kunna afslutas under loppet af sistnämnda år. I och för sig ansåge departementschefen lika med chefen för fortifikationen sig böra betona nödvändigheten deraf, att dessa arbeten bedrefves med all den skyndsamhet, som förhållandena medgåfve. Det kunde nemligen icke undvikas, att, så länge ombyggnad af en fästning påginge, hvarmed, bland annat, följde nödvändigheten att delvis borttaga kanonerna samt rifva bröstvärnen och vallarne och blotta hvalfbyggnaderna, densamma måste befinna sig i ett tillfälligt svaghetstillstånd och angelägenheten att göra detta så kortvarigt som möjligt syntes icke behöfva särskildt påvisas, helst då frågan gälde en sjöfästning. Departementschefen skulle sålunda varit benägen att jemväl i nu förevarande afseende tillstyrka bifall till chefens för fortifikationen förslag, derest han icke af hänsynen till andra vigtiga försvarsändamål, som äfven måste under statsregleringsperioden i sin mån tillgodoses, manades att söka något begränsa det för år 1896 för ändamålet begärda anslagsbeloppet. Under sådana förhållanden ansåge han sig böra utgå från förutsättningen, att de båda byggnadsföretagen komme att fullbordas under loppet af 4 år och försänkningsarbetet under 2 år.

Utskottet har tagit del af chefens för fortifikationen här ofvan omförmälda skrifvelser den 14 november 1891, den 15 november 1892 och den 14 november 1893 och deraf, utöfver hvad statsrådsprotokollet innehåller, inhemtat hufvudsakligen

beträffande försvaret i Stockholms skärgård,

att bemälde chef i förstnämnda skrifvelse, med framhållande af hurusom det utan tvifvel vore önskligt att redan under år 1893 kunna iordningställa platserna för alla de nya kraftiga pansarbrytande pjeser, hvilka böra ersätta de äldre kanoner, hvilka numera ansåges för svaga, men att då förändringsarbetenas samtidiga utförande å alla ställen, der sådant utbyte borde ske, skulle föranleda ett samtidigt borttagande af alla dessa kanoner, till men för verkens försvarbarhet under hela arbetstiden, försigtigheten bjöde att verkställa dessa

arbeten icke på en gång, utan efter hand, hvarjemte medel till anskaffning af samtliga de nya grofva pjeserna icke blefve tillgängliga under år 1893, hemstält, att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen för år 1893 äska ett anslag af 148,000 kronor för utförande af de i sammanhang med anordningarna för uppställande af nya pansarbrytande kanoner å Oscar-Fredriksborg erforderliga förstärkningsarbeten »å öfre verket» af detta fäste;

att samma chef i skrifvelsen den 15 november 1892, under åberopande att Kongl. Maj:t den 22 april samma år fastställt bestyckningsplan för bland annat Oscar-Fredriksborg, hvari inginge 6 st. nya 24 centimeters pjeser, af hvilka tre redan vore beställda att levereras under år 1893 och de återstående afsåges att med snaraste anskaffa, hvarjemte de nya lättare pjeserna för detta verk redan vore under tillverkning, vid hvilket förhållande chefen för fortifikationen ansåge, att man icke utan den allra största betänklighet och olägenhet för försvaret kunde ytterligare uppskjuta de förstärkningsarbeten å detta fäste, hvilka måste anses oundgängligen nödvändiga och naturligtvis borde ställas i sådant samband med uppställningsanordningarna för de nya kanonerna, att arbetena vore fullbordade, när kanonerna blefve färdiga att uppställas på sina platser; hvarför hans förslag nu hufvudsakligen afsåge dels ökande af tjockleken å bröstvärn, frontpansar, hvalftäckningar och ryggvärn, dels uppförande af ett utaf senaste bestyckningskomité påyrkadt pansarbatteri för de uti bestyckningsplanen ingående 4 stycken 12 centimeters snabbelds-kanonerna, och hade kostnaden för dessa arbeten beräknats till 1,010,000 kronor, hvilka, enligt hvad utskottet inhemtat, vore fördelade sålunda:

förstärkning af »nedra verkets» norra batteris pansarvägg samt täckande af hela pansarväggens nedra del genom en starkare glacis	kr.	461,000
ombyggnad af »öfra verkets» norra front med starkare bröstvärn och apterad för de 3 der afsedda nya 24 centimeters kanoner i höj-sänk-lavettage	»	148,000
förstärkande af hvalf och jordtäckningar å ammunitionsmagasin, håltraverser och hufvudkaponierer	»	89,000
det nya batteriet för 12 centimeters snabbeldskanoner	»	279,000
öfverhvälfning af nedra verkets skansgård	»	33,000
Summa	kr.	1,010,000,

på grund hvaraf chefen för fortifikationen hemstält, att Kongl. Maj:t måtte af 1893 års Riksdag äska till förstärkande af försvaret vid Oxdjupet ett anslag af 1,010,000 kronor, hvaraf för år 1894 360,000 kronor; samt

att uti skrifvelsen den 14 november 1893 chefen för fortifikationen hänvisat till de föregående båda här omförmälda skrifvelserna, men tillika yttrat, att om ock de tre dyrbara kanonerna i nedra verket, å hvilka farledens försvar i så väsentlig grad berodde, kunde, ehuru ofullständigt skyddade, uppställas på sina platser, kunde detsamma icke ske med öfriga pjeser af verkets kraftigaste bestyckning, hvilka vore afsedda att uppställas å vallgångarna, hvarför han förnyade sin nästföregående år gjorda hemställan, att 1,010,000 kronor måtte af Riksdagen äskas och deraf 360,000 kronor för år 1895 anvisas;

beträffande befästningarna vid Karlskrona:

att chefen för fortifikationen i skrifvelsen den 14 november 1891 anfört, att han, sedan Kongl. Maj:t den 9 oktober 1891 fastställt ny bestyckningsplan för fästningen Kungsholmen, låtit sig angeläget vara att uppgöra nödigt förslag till utförande af de förberedande arbeten för kanonutbytets verkställande jemte förslag och beräkningar öfver de förstärkningsarbeten, som å dessa och bredvidliggande delar af fästningen borde komma till utförande, då det vore ur alla synpunkter oklokt att icke vid sjelfva kanonplatserna utföra förstärknings arbetena samtidigt med arbetena för de nya kanonernas uppställning; att oafsedt det både ekonomiskt och tekniskt fördelaktiga i att med ens företaga hela arbetet å en och samma kanonplats, i stället för att utföra detsamma delvis vid skilda tidsperioder, ur försvarssynpunkt icke kunde vara rätt att uppställa nya kraftiga och dyrbara pjeser bakom *numera* alltför klena bröstvärn och upplägga deras och de öfriga pjesernas ammunition i *numera* otillräckligt skyddade hvalf med äfventyr att, vid fiendtligt anfall, få bröstvärnen genomskjutna samt hvalfven och vallen sprängda i luften af det nutida fartygsartilleriets projektiler; på grund hvaraf chefen för fortifikationen hemstält, att Kongl. Maj:t måtte af 1892 års Riksdag för år 1893 äska ett belopp af 200,000 kronor till förstärkningsarbeten å fästningen Kungsholmen i sammanhang med anordningarna för uppställandet af den nya pansarbrytande bestyckning, till hvilken medel blifvit af Riksdagen beviljade;

att chefen för fortifikationen i ofvanberörda skrifvelse den 15 november 1892 i afseende å befästningarna vid Karlskrona, med åberopande af hvad han i skrifvelsen af den 14 november 1891 i ämnet meddelat, anfört bland annat, att, derest de förstärkningar af Kungsholmens fästning, om hvilka han deri gjort framställning, fortfarande uppskötes, de för fästningen anskaffade nya 24 centimeters kanonerna skulle befinna sig uti ett, i förhållande till det nutida anfallsartilleriets verkningar, så otillräckligt skyddadt tillstånd, att detta måste i betänklig grad inverka på deras och dermed äfven på hela fästningens försvarsförmåga; att detsamma äfven vore förhållandet med den öfriga delen af fästningens hufvudbestyckning; att åtminstone de förstärkningar borde utan dröjsmål påbörjas, som afsåge de delar af fästningen, å hvilka denna bestyckning funnes uppställd; att med inskränkning af dessa arbeten till det allra oundgängligaste kostnaden för det dåvarande skulle kunna begränsas till ett belopp af 671,500 kronor, hvilken kostnad, enligt hvad utskottet inhemtat, borde fördelas sålunda:

förstärkning af bröstvärn och ammunitionsdurkar invid de 3 nya 24 cms kanonerna å linierna I och IX cirka		kr. 150,000: —
återstående arbeten för dessa linier, nemligen bröstvärnets stärkande och hufvudammunitionsförrådets bättre täckande genom hufvudgrafvens öfverhvälfning eller igenfyllning	kr. 374,500: —	
anskaffning af pansarlavetter för snabbeldspjeserna m. m. i fältvallen	» 61,500: —	
upptagande af en våt förgraf samt förlängning af den nuvarande stenjetén	» 29,000: —	» 465,000: —
arbeten å linierna IV, VII och VIII, bestående å linien VII hufvudsakligen af anordnandet af ett ammunitionsförråd		» 56,500: —
	Summa	kr. 671,500: —

att chefen för fortifikationen på grund deraf hemstält, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen äska till berörda förstärkningsarbeten 671,500 kronor och deraf för år 1894 200,000 kronor;

att nämnde chef i skrifvelse af den 14 november 1893 förnyat sin nyssberörda hemställan om beviljande af 671,500 kronor till ifrågavarande förstärkningsarbeten samt hemstält, att deraf måtte för år 1895 anvisas 200,000 kronor.

Af hvad sålunda inhemtats finner utskottet ådagalagdt, att sjöfästningarna Oscar-Fredriksborg och Kungsholmen, hvilka äro afsedda att skydda Stockholm och Karlskrona mot anfall från sjösidan, icke längre kunna anses vara i stånd att utan åtskilliga förstärkningsarbeten motstå artillerield från nutida krigsfartyg och att sådana arbeten särskildt äro nödvändiga för att kunna använda och skydda de nya kraftiga artilleripjeser, som der äro uppstälda eller komma att uppställas. Då redan länge, enligt hvad chefens för fortifikationen framställningar utvisa, sådana förstärkningar varit af nöden, anser utskottet, med hänsyn till vigten att hafva hufvudstaden och Karlskrona örlogsstation tryggade mot fiendligt anfall, ett vidare uppskjutande af sådana åtgärder icke kunna tillrådas. Då emellertid de begränsade tillgångar, som för mera tillfälliga försvarsbehof enligt utskottets mening för närvarande böra anvisas, icke tillåta ett utförande af förstärkningsplanen i dess helhet och det icke ens skulle vara lämpligt att på engång bringa den till utförande och derigenom under tiden ännu mer försvaga fästningarnas försvarsförmåga, har utskottet ansett, att endast de allra oundgängligaste förstärkningsarbeten böra nu ifrågakomma. I sådant afseende har utskottet, som ansett komplettering af försänkningarna vid Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning kunna anstå, på grund af hvad i ärendet anförts trott sig finna, att i främsta rummet böra vidtagas följande arbeten, hvilka kunna anses vara i förstärkningsplanen mera fristående och således kunna utföras oberoende af beslut om utförande af de öfriga arbetena, nemligen:

vid Oscar-Fredriksborg

ombyggnad af »öfra verkets» norra front med starkare bröstvärn och apterad för de 3 nya 24 centimeters kanonerna i höj-sänk-lavettage ..... kr. 148,000: —

förstärkande af hvalf och jordtäckningar å ammunitionsmagasin, håltraverser och hufvudkaponierer ..... » 89,000: —

vid Kungsholmen

förstärkning af bröstvärn och ammunitionsdurkar invid de 3 nya 24 centimeters kanonerna å linierna I och IX ..... » 150,000: —

ofvannämnda arbeten å linierna IV, VII och VIII ..... » 56,500: —

Summa kr. 443,500: —.

Skulle emellertid visa sig, att andra förstärkningsarbeten å sjöfästningarna än de af utskottet här ofvan angifna böra företrädesvis ifrågakomma, bör hinder ej möta att verkställa dessa, derest de kunna utföras inom nyssnämnda belopp, 443,500 kronor, och äro i förstärkningsplanen lika fristående som de nyss omförmälda.

Detta belopp har utskottet ansett böra fördelas på två år, och således för år 1896 anvisas 221,750 kronor. Med hänsyn till de betydande anslagsbehofven å denna hufvudtitel har utskottet emellertid icke kunnat tillstyrka anvisande af berörda belopp, utan att besparingar å andra för rikets befästningar äskade anslag kunna åstadkommas. Utskottet har derför sökt afväga angelägenheten af anslag å ena sidan till dessa förstärkningsarbeten och å andra sidan till fästningsartillerimateriel och till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning. Och då, innan ifrågavarande sjöfästningar blifva uti berörda afseenden förstärkta, de för dem afsedda nyanskaffade kraftiga artilleripjeserna, af hvilka, enligt hvad chefen för fortifikationen i sin skrifvelse den 15 november 1892 meddelat, tre redan då voro beställda att levereras och de återstående afsågos att med snaraste anskaffas, föreställer sig utskottet, att anvisande af medel till fortsatt anskaffning af fästningsartillerimateriel måste, i jemförelse med beviljande af medel till ifrågavarande förstärkningsarbeten, anses mindre angeläget för närvarande och således kunna anstå. Likaledes har utskottet funnit det vara af större vigt, att dessa sjöbefästningar, som i första hand skola möta fiendtligt anfall, varda förstärkta, än att arbetena å Karlsborgs fästning fortsättas i samma utsträckning som under de senare åren. Utskottet har derför, för att kunna tillstyrka Riksdagen att anslå medel till ifrågavarande förstärkningsarbeten, under punkterna 20:o och 23:o hemstält, dels att Kongl. Maj:ts framställning om anvisande af 100,000 kronor till fästningsartillerimateriel för närvarande icke måtte bifallas, dels ock att till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget måtte för år 1896 anvisas allenast 100,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen må till förstärkningsarbeten å sjöfästningarna Oscar-Fredriksborg och Kungsholmen bevilja 443,500 kronor och deraf på extra stat för år 1896 anvisa 221,750 kronor; samt

b) att friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del må anses härigenom besvarad.

23:o. Till *fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget* har Kongl. Maj:t på extra stat för år 1896 äskat ett belopp af 200,000 kronor.

Angående anslag till Karlsborgs fästning med Vaberget. [21.]

Uti sin omförmälda inom Första Kammaren väckta motion (n:o 14) har friherre *R. Klinckowström* yrkat, att berörda anslag måtte beviljas endast till dess halfva belopp.

Af statsrådsprotokollet, till hvilket, rörande denna fråga, utskottet i öfrigt får hänvisa, inhemtas, att chefen för fortifikationen, oaktadt han vidhöll den af honom flera gånger uttalade åsigt, att det icke vore med god hushållning och statens fördel förenligt att bestämma årsanslaget för Karlsborgs fästningsbyggnad till lägre belopp än 300,000 kronor, likväl, med hänsigt till nödvändigheten att bereda medel för utförande af de utaf yttersta behof påkallade förstärkningsarbetena vid sjöfästningarna, ansåge anslagsfordringarna för år 1896 för ifrågavarande fästningsbyggnad kunna inskränkas till 200,000 kronor.

Under åberopande af hvad utskottet här ofvan under punkt 22:o anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, i enlighet med friherre Klinckowströms omförmälda yrkande, till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget på extra stat för år 1896 anvisa 100,000 kronor.

Angående anslag till ökad materiel för ingeniörvapnet. [22.]

24:o. Till *anskaffning af ett krigsbryggeekipage och en fälttelegrafafdelning* har Kongl. Maj:t på extra stat för år 1896 äskat 95,000 kronor.

Vid föredragning af detta ärende inför Kongl. Maj:t har departementschefen erinrat, att han i sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 13 januari 1894 i den då föredragna frågan om anslag till ökad materiel för ingeniörvapnet ådagalades, med stöd af t. f. chefens för generalstaben yttrande rörande den förbättrade härordningen och arméförvaltningens deröfver afgifna utlåtande, att till följd af ingeniörvapnets ombildning ökad materiel för densamma erfordrades och att kostnaden derför, äfven om man afstode från att, på sätt som ifrågasatts, under de fem år, som bestämts för genomförande af den förbättrade härordningen, anskaffa en »lätt» fälttelegrafafdelning, i allt fall skulle komma att uppgå till 222,000 kronor, deraf 130,000 kronor för två, hvardera till 65,000 kronor beräknade krigsbryggeekipage, 64,000 kronor för två fälttelegrafafdelningar och 28,000 kronor för erforderlig materiel till ett fältingeniörkompani och två ingeniörstaber.

Af detta belopp äskade Kongl. Maj:t på extra stat för innevarande

år en summa af 50,000 kronor, hvaremot Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, till anskaffning af en fälttelegrafafdelning beviljade 30,000 kronor, och anförde Riksdagen dervid, angående behofvet af ingeniörmateriel i allmänhet, att, då för närvarande funnes sex krigsbryggeekipage och således ett för hvarje arméfördelning, anskaffning af ytterligare två, afsedda för reserven, syntes Riksdagen mindre angelägen.

I sitt yttrande den 13 sistlidne november angående åtgärder under år 1896 för genomförande af fortifikationens nya organisation hade chefen för fortifikationen ånyo till behandling upptagit frågan om anskaffande af ny fältingeniörmateriel och förklarade han deri, att den af Riksdagen till anskaffande af en fälttelegrafafdelning beviljade summan, 30,000 kronor visserligen ej försloge för uppsättandet af en fullständig sådan, enär kostnaden derför lågt räknadt och under förutsättning, att all den materiel, som kunde i fortifikationens egna verkstäder förfärdigas, också blefve derstädes tillverkad, i hvarje fall ansetts uppgå till 32,000 kronor, men att emellertid, om med inköpet af en del så kallad färdig materiel, såsom telegrafkabel m. m., finge anstå till krigsutbrott, den dock för närvarande kunde anses tillräcklig.

Deremot ansåg han fortfarande, att af den utaf t. f. chefen för generalstaben i hans yttrande rörande den förbättrade härordningen såsom behöflig angifna fältingeniörmaterielen redan under öfvergångsåren måste anskaffas, förutom en ytterligare fälttelegrafafdelning, jemväl 2 nya krigsbryggeekipage.

Riksdagens åsigt om obehöfligheten af de nya krigsbryggeekipagen berodde, yttrade han, på någon missuppfattning af förhållandena. Af de sex nu förefintliga ekipagen vore nemligen *endast de fyra*, som vore afsedda för andra, tredje, fjerde och femte arméfördelningarna mobila, under det att de båda öfriga, såsom bestående af äldre materiel och ej försedda med fullständiga anspannspersedlar, endast kunde användas till öfningsmateriel i depoterna. De två till anskaffande föreslagna nya ekipagen vore fördenskull ingalunda afsedda för reserven, utan måste påräknas såsom fältmateriel för första och sjette arméfördelningarna.

Under sådana förhållanden och då med påbörjandet af anskaffningen utaf nämnda två ekipage syntes chefen för fortifikationen lika litet kunna anstå som med anskaffningen af den återstående fälttelegrafafdelningen, hade han hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes för anskaffning af ett krigsbryggeekipage till en beräknad kostnad af 65,000 kronor och en fälttelegrafafdelning till den af Riksdagen sistlidne år antagna

kostnad af 30,000 kronor på extra stat för år 1896 af Riksdagen äska 95,000 kronor.

Enär den föreslagna anskaffningen vore en nödvändig följd af den beslutade förbättrade härordningen, och behofvet deraf redan i t. f. chefens för generalstaben yttrande om berörda härordning påpekats, ansåge departementschefen sig så mycket hellre böra tillstyrka bifall till denna chefens för fortifikationen framställning, som år 1896 eller det, om budgeten för hvilket nu vore fråga, vore det fjerde af de för härordningens genomförande bestämda öfvergångsåren, och sålunda under det sista af desamma ännu skulle återstå att anskaffa ytterligare ett krigsbryggeekipage och den öfriga erforderliga materielen till en sammanlagd kostnad af 93,000 kronor.

Enär 1894 års Riksdag redan beviljat 30,000 kronor till en fälttelegrafafdelning, har utskottet ansett anskaffande af en ytterligare sådan kunna tills vidare anstå och således nu endast böra anvisas medel till ett krigsbryggeekipage. Utskottet hemställer derför,

att Riksdagen må, till anskaffning af ett krigsbryggeekipage, på extra stat för år 1896 anvisa 65,000 kronor.

Angående anslag till kaserner. [23.]

25:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att af den *för uppförande af nya kasernetablissement* beviljade summa till utgående på extra stat under år 1896 anvisa 420,000 kronor.

Dessutom har Kongl. Maj:t i särskild till Riksdagen aflåten proposition (n:o 25) gjort framställning angående kasernbygnader i Kristianstad och å Karlsborg.

Öfver dessa frågor kommer utskottet att afgifva särskildt utlåtande; hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Intendenturbehof.

Angående anslag till flyttande sjukhus. [24.]

26:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till *anskaffning af materiel för flyttande sjukhus* på extra stat bevilja 684,000 kronor och deraf till utgående under år 1896 anvisa en fjerdedel med 171,000 kronor.

I skrifvelse den 9 november nästlidet år angående extra ordinarie statsanslag under år 1896 för arméns utrustning hade generalintendenten, enligt hvad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t erinrat, lemnat en fullständig redogörelse för samtliga luckor i den del af arméns vid mobilisering erforderliga materiel, hvars anskaffande ålåge arméförvaltningens intendentsdepartement. Då, hvad anginge dels den personliga utrustningen, deri jemväl inräknadt behofvet af reservportioner, och dels den, med undantag af materiel för flyttande sjukhus, nödiga trängutrustningen, generalintendenten icke ifrågasatte, att deri förefintliga brister skulle fyllas under de för den förbättrade härordningens genomförande bestämda öfvergångsåren, hade departementschefen ej att för närvarande dermed sysselsätta sig.

Hvad åter beträffade materiel till flyttande sjukhus, hade generalintendenten förmält sig, med stöd af den i skrifvelsen den 31 oktober 1893 framlagda, af departementschefen i hans anförande till statsrådsprotokollet för den 13 januari 1894 i fråga om regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel för år 1895 fullständigt återgifna utredning i denna fråga, fortfarande anse oundgängligt nödvändigt, att behofvet deraf fyldes under åren 1896 och 1897, så att vid den tidpunkt, då den förbättrade härordningen komme att vara genomförd, jemväl till arméns disposition skulle förefinnas ifrågavarande, för en betryggande sjukvård, i händelse af mobilisering, alldeles oumbärliga materiel. Behofvet deraf syntes honom så behjertansvärdt och angeläget, att dess fyllande icke utan den största våda kunde uppskjutas, och till och med den vigtiga frågan om fullständigandet af infanteriets ammunitionsvagnar, som eljest ansåges böra i främsta rummet påkalla statsmakternas uppmärksamhet, måste, enligt generalintendentens åsigt, skjutas undan i afvaktan på en tillfredsställande lösning af den ännu vigtigare frågan om kompletterandet af materielen för de flyttande sjukhusen.

I fråga om den anslagssumma, som för ändamålet vore af nöden, hade generalintendenten erinrat, att hela anskaffningskostnaden i ofvannämnda af honom framlagda utredning beräknades till 821,880 kronor, att till täckande deraf redan förefunnes dels användbar materiel till ett värde af 32,800 kronor, dels ett kontant belopp af 75,000 kronor, som från reservationerna å anslaget till försvarsverket till lands kunde för ifrågavarande anskaffning tagas i anspråk, samt slutligen att 1894 års Riksdag till materiel för flyttande sjukhus beviljat 30,000 kronor, så att, då från förstnämnda summa droges sistberörda tre belopp eller tillsammans 137,800 kronor, återstoden 684,080 kronor eller i rundt tal

684,000 kronor skulle utgöra hvad som ännu för meranämnda anskaffning erfordrades.

Generalintendenten hade alltså hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes af innevarande års Riksdag å extra stat äska ett anslag af 684,000 kronor att till fullständigande af arméns flyttande sjukhus utgå med 342,000 kronor under hvartdera af åren 1896 och 1897.

Departementschefen vore, på sätt han jemväl yttrade redan förra gången, denna fråga inför Kongl. Maj:t föredrogs, fullkomligt ense med generalintendenten derom, att af de brister i arméns utrustningsmateriel, som för närvarande förefunnes, ingen vore af betänkligare beskaffenhet och i högre grad påkallade ett snart afhjelpande än just bristen på materiel för flyttande sjukhus. Den för en ändamålsenlig sjukvård betydelsefulla roll, som tillkomme dessa i den kämpande härens spår omedelbart följande sjukvårdsanstalter, kunde icke nog framhållas och departementschefen skulle eftersätta sin tjenstepligt, om han icke inför Kongl. Maj:t kraftigt betonade angelägenheten af ifrågavarande anskaffning.

Särskildt ansåge han sig dervid böra vända sig mot det någon gång hörda påståendet, att med anordnandet af flyttande sjukhus kunde anstå till ett eventuelt krigsutbrott. Detta vore ingalunda fallet. Den derför erforderliga materiel vore nemligen af den komplicerade beskaffenhet, att den omöjligen kunde förfärdigas på den korta tid, som i våra dagar plägade förflyta emellan en uppkommande fara för krig och sjelfva krigsutbrottet, och äfven om den väsentligaste materielen vore anskaffad under fredstid, försloge de få dagar, som för arméns mobilisering numera vore bestämda, knappast för de arbeten, som för den förefintliga materielens fältmessiga utrustning vore af nöden.

Ehuru departementschefen sålunda i allo delade de af generalintendenten i ämnet uttalade åsigter, nödgades han det oaktadt att, med hänsyn till de stora anslagsfordringar, som under förevarande statsregleringsperiod måste från landtförsvarets sida framställas, äfven i år tillstyrka någon nedsättning i de af honom ifrågasatta anslagskraf. Departementschefen funne anslagsbeloppet för år 1896 under sådana förhållanden kunna bestämmas till hälften af hvad generalintendenten begärt, och syntes äfven med denna summa en ganska afsevärd anskaffning utaf ifrågavarande materiel kunna åstadkommas. Enligt hvad han från arméförvaltningen inhemtat, kunde med de medel, som redan förefunnes, ett flyttande sjukhus för en hvar af arméns fyra trängbataljoner iordningsställas och äfven om anslagsbeloppet för år 1896 nedsattes till nyssnämnda summa skulle vid berörda års utgång tre af arméns 6

arméfördelningar kunna erhålla 2 och de återstående 1 flyttande sjukhus hvardera.

Med hänsyn till öfriga betydande anslagsfordringar för försvarsändamål har utskottet ansett anskaffningen af ifrågavarande sjukhusmateriel böra inskränkas derhän att hvarje af arméns 6 fördelningar erhåller ett flyttande sjukhus; och då materiel till 4 sådana sjukhus redan finnes eller kan med anvisade medel anskaffas, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, till anskaffning af materiel för två flyttande sjukhus, på extra stat för år 1896 anvisa 68,490 kronor.

Diverse behof.

Angående anslag till reseunderstöd åt officerare m. fl. [25.]

27:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet, under erinran att under en följd af år samma belopp till ifrågavarande ändamål beviljats, hemställa,

att Riksdagen må, till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän, på extra stat för år 1896 anvisa ett anslag af 9,000 kronor, med rättighet för Kongl. Maj:t att få under ett följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas.

Angående anslag till skarpskytteväsendet och skjutskicklighetens befrämjande. [26.]

28:o. *Till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande* har Kongl. Maj:t för år 1896 äskat ett extra anslag af 90,000 kronor, med rätt för Kongl. Maj:t att få under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *T. V. Forsell* väckt motion (n:o 119) har yrkats, att Riksdagen måtte besluta att höja extra anslaget till skarpskytteväsendet och skjutskicklighetens befrämjande för år 1896 till 120,000 kronor.

Uti skrifvelse den 23 sistlidne oktober hade, enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 44) anfört, centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag aflåta proposition om beviljande för år 1896 af 160,000 kronor till nyss angifna ändamål; och hade centralstyrelsen till stöd för denna anhållan hufvudsakligen andragit: *att* er-

farenheten under det sistförflutna verksamhetsåret påvisat behofvet af ökade anslagsmedel, för såvidt det skulle blifva möjligt att motsvara skytterörelsens genom stegrad lifaktighet ökade kraf på understöd; *att* under året skytteföreningarnas antal ökats från 310 till 395 och medlemmarnas från 24,000 till omkring 26,000; *att* 8,300 värnpligtige skyttar derunder fullgjort de för understöds erhållande föreskrifna skjutöfningar, under det att året dessförinnan motsvarande antal utgjorde endast 6,000; *att*, derest skytterörelsen skulle blifva af verkligt gagn för armén, det vore, särskildt med afseende å de värnpligtiges öfningar, af yttersta vigt att militäriskt utbildade instruktörer vid armén kunde vid de olika skytteföreningarna anställas och att de jemlikt kongl. brefvet den 15 December 1893 i skytteförbundens styrelse insatta ombud för öfvervakande af föreningarnas af staten understödda verksamhet i sin egenskap af officerare vore särdeles lämplige att utse sådana instruktörer och att öfvervaka undervisningens bedrifvande, men att emellertid såväl ombudens som instruktörernas uppdrag vore förenade med dels icke obetydlig uppoffring af tid och arbete, derför godtgörelse nu ej kunde beredas dem, och dels med direkta utgifter för resor m. m., till hvilkas gäldande likaledes medel saknades; *att* då, efter styrelsens erfarenhet, håg för skjutöfningar vore synnerligen utbredd bland vårt lands vapenföra befolkning, under det att man endast med svårighet kunde anskaffa de derför erforderliga penningemedlen, en anordning, hvarigenom åtminstone åt de värnpligtige skyttarne kunde kostnadsfritt lemnas ammunition, skulle, enligt styrelsens förmenande, mer än annat bidraga till skytterörelsens befrämjande, men att äfven härtill medel nu ej kunde anslås; *samt slutligen att* i följd af den ständiga tillkomsten af nya föreningar äfvensom skytteväsendets omdaning i militärisk rigtning och de nya armégevärens större skottvidd en allmän ombyggnad af äldre skjutbanor och anläggning af nya blifvit en nödvändighet.

Under förutsättning att anslag till det sålunda ifrågasatta beloppet beviljas, hade styrelsen vidare föreslagit följande fördelning af detsamma:

understöd till frivilliga skytteföreningar, att utgå med 3 kronor för hvarje värnpligtig medlem, som fullgjort gifna bestämmelser, beräknadt för 20,000 skyttar ..... kr. 60,000: —

understöd till skytteförbund för anordnande af allmänna täflingsskjutningar samt till bestridande af omkostnaderna för skytteförbundens verksamhet ..... » 24,000: —

Transport kr. 84,000: —

Transport	kr.	84,000: —
till anskaffande af fri ammunition för värnpligtige skyttar	»	20,000: —
till bestridande af omkostnaderna för skytteväsendets administration	»	10,000: —
till ersättning åt skytteföreningarnas instruktörer och Kongl. Maj:ts ombud i skytteförbundens styrelser	»	16,000: —
till anläggande af skjutbanor för skytteföreningar och skytteförbund	»	30,000: —
tillsammans	kr.	160,000: —

Och förklarade styrelsen sin lifliga öfvertygelse vara, att, ifall tillräckliga medel för ofvan antydda ändamål ställdes till det frivilliga skytteväsendets förfogande, detsamma skulle kunna utvecklas på ett sätt, som för stärkandet af fosterlandets försvarskrafter skulle vara af stor och afsevärd betydelse.

Äfven arméförvaltningen å civila departementet, som anmodats att öfver centralstyrelsens berörda framställning afgifva yttrande, hade förklarat sig anse bifall till densamma högligen önskligt, derest i öfrigt plats å budgeten kunde, vid jemförelse med andra vigtiga anslagsfordringar för landtförsvaret, åt den begärda anslagsökningen beredas.

För egen del förklarade departementschefen sig till denna fråga intaga samma ställning innevarande år som det senast förflutna. Han förbisåge ingalunda, att skytterörelsen med den ledning, som i följd af den under år 1893 inträdda reform kommit densamma till del, skulle kunna bringas att lemna ett afsevärdt stöd åt de af staten direkt anordnade försvarsanstalterna. Särskildt den utbildning af de värnpligtiges skjutskicklighet, som utgjorde ett af de allra främsta målen för skytterörelsen i dess nuvarande form, kunde icke annat än verka synnerligen godt, helst äfven med de nuvarande förlängda vapenöfningarna för beväringen tiden icke medgåfve att bibringa de värnpligtige all den undervisning i denna den blifvande soldatens allra vigtigaste utbildningsgren, som skulle vara önsklig. I denna liksom flera andra anslagsfrågor under denna hufvudtitel måste departementschefen emellertid taga hänsyn till totalbeloppet af de anslagskraf, som under nu förevarande statsregleringsperiod kunde från landtförsvarets sida framställas; och då frågan betraktades från denna synpunkt, funne han icke tillrådligt att hvad beträffade år 1896 för skarpskytteväsendet ifrågasätta

större anslagsbelopp, än som till enahanda ändamål beviljades för nu pågående budgetår eller 90,000 kronor.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anfört, att den frivilliga skytterörelsen, hvilken allt sedan 1892 varit stadd i jemn tillväxt och nu mera vore utbredd öfver hela landet, kräfde *just nu* för att icke afstanna i sin utveckling ett ökadt understöd från statens sida, och detta i främsta rummet till anskaffande af tidsenliga skjutbanor och fri ammunition åt mindre bemedlade medlemmar. Det nuvarande anslaget räckte knappast till att göra de äldre föreningarnas skjutbanor tidsenliga, så att fara vore för handen, att, utan ökadt anslag, nybildade föreningar, hvilkas ledamöter vore villiga att offra tid och arbete för vinnande af ökad välbehöflig skjutskicklighet, måste i brist af medel till anordnandet af skjutbanor upplösas, hvilket förhållande gifvetvis skulle hafva en skadlig inverkan på skytterörelsens utveckling.

För att skytterörelsen skulle kunna uppfylla sitt fosterländska syfte, måste den allmänt omfattas af de djupa leden af vårt lands vapenföra befolkning. Men större delen af denna befolkning saknade medel att sjelf förskaffa sig skjutbanor och ammunition. Staten måste derför lemna nödig hjelp härtill; synnerligast till fri ammunition i högre grad än hvad hittills skett, eller 30 skott för hvarje under året i skytteförening inskrifven värnpligtig medlem. Under år 1894 voro 18,000 värnpligtige inskrifne som medlemmar af frivilliga skytteförbund, men endast omkring hälften af dessa hade under året skjutit det minimum af skott, eller 60, som Kongl. Maj:t bestämt skall skjutas för rätt till deltagande uti de allmänna länstäflingarna, och som skäl för detta ogynsamma förhållande kunde med säkerhet uppgifvas bristande förmåga att inköpa ammunition.

Icke mindre än 88 nya skytteföreningar bildades under år 1894 och af dem de flesta på landsbygden. En nybildad skytteförenings första omsorg vore anläggandet af skjutbana. I medeltal kräfdes härför omkring 400 kronor, under förutsättning att marken finge fritt disponeras. Då nu i allmänhet skytteföreningarnas medlemmar vore mindre bemedlade, kunde de ej utan statens hjelp anskaffa skjutbanor, och då nya föreningar oupphörligt tillkomme, vore det ju alldeles uppenbart, att ökadt anslag vore af nöden.

Den frivilliga skytterörelsen förtjenade, enligt motionärens åsigt, väl att tagas till vara. Den kunde, rätt ledd och med välvilja omfattad af alla samhällsklasser, i väsentlig mån bidraga till att hos de värnpligtige bibehålla och föröka den skjutskicklighet, som bibringats dem

under vapenöfningsmötena, och såmedelst i någon mån bevara hos dem denna nationalegendom, som kostar landet stora uppoffringar af penningar och arbetskraft.

På de till statsrådsprotokollet anförda skäl och då Riksdagen år 1894 för ifrågavarande ändamål anvisade 90,000 kronor samt då icke synes lämpligt att för ändamålet nu bevilja större belopp, hemställer utskottet,

att, med afslag å herr Forsells motion, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts förevarande framställning, Riksdagen må till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande för år 1896 anvisa ett extra anslag af 90,000 kronor, med rättighet för Kongl. Maj:t att få under ett följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas.

Stockholm den 8 mars 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

vid *punkten 6:o* (angående anslag till fältartilleriet å fastlandet):

af herrar *L. Jönsson* och *A. P. Danielson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Såsom departementschefen påvisat, innebär Kongl. Maj:ts förevarande förslag dels en ökning i anslaget till fältartilleriet å fastlandet med 114,285 kronor för genomförande af nämnda artilleris organisation under år 1896, dels ock, i samband med förändring af staterna för de sex fältartilleriregementena, en minskning i anslaget med 4,200 kronor, motsvarande en ökning af anslaget till fästningsartilleriet med 100 kronor och af anslaget till artilleriskjutskolor med 4,100 kronor.

Emot Kongl. Maj:ts förslag, så vidt det innebär en ökning af anslaget till fältartilleriet å fastlandet för genomförande af detta artilleris organisation under år 1896, har utskottet icke haft anledning till någon erinran. Hvad deremot beträffar Kongl. Maj:ts förevarande förslag i öfrigt, anser utskottet icke lämpligt att under öfvergången till den af 1892 års urtima Riksdag beslutade nya härordningen någon rubbning i de af samma Riksdag fastställda stater för armén vidtages, hvarför Kongl. Maj:ts förslag i denna del icke synes böra af Riksdagen bifallas, helst utskottet förväntar, att om det i staten uppförda arfvodet å 800 kronor till hvar och en af de sex informationskaptenerna befinnes för det dermed afsedda ändamål icke lämpligen böra utgå, Kongl. Maj:t kommer att bespara dessa arvoden, som sålunda kunna komma statsverket till godo.

I enlighet härmed kommer utskottet att här nedan under punkterna 7:o och 13:o hemställa, att Kongl. Maj:ts förslag om höjning af anslagen till fästningsartilleriet och till artilleriskjutskolor icke måtte bifallas.

Utskottet får alltså, med hänvisning till den vid utlåtandet fogade tablå, hemställa:

> *a*) att anslaget till fältartilleriet å fastlandet må, för genomförande under år 1896 af dess nya organisation, ökas med 114,285 kronor; samt
>
> *b*) att, under förutsättning af bifall till hvad utskottet här nedan under punkterna 7:o och 13:o föreslår, Kongl. Maj:ts framställning om den förändring af gällande stater för de sex fältartilleriregementena, att derur uteslutes det för närvarande deri uppförda arfvode å 800 kronor till en informationsofficer och att samtidigt arfvodet till den återstående informationsofficern ökas till 500 kronor, samt om att, i samband dermed, förevarande anslag må minskas med 4,200 kronor, icke må af Riksdagen bifallas.»

vid *punkten 7:o* (angående anslag till fästningsartilleriet):

af herrar *L. Jönsson* och *A. P. Danielson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa:

> att, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande framställning, anslaget till fästningsartilleriet må i riksstaten för år 1896 uppföras med oförändradt belopp af 98,455 kronor.

vid *punkten 13:o)* (angående anslag till artilleriskjutskolor):

af herrar *L. Jönsson* och *A. P. Danielson*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande framställning, anslaget till artilleriskjutskolor må i riksstaten för år 1896 uppföras med oförändradt belopp af 18,100 kronor.

vid *punkten 18:o)* (angående anslag till anskaffning af nya eldhandvapen):

af herrar grefve *G. Sparre*, friherre *F. W. von Otter*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *K. Bohnstedt*, friherre *J. T. Gripenstedt* och *Th. Nyström:*

»Då vi nu stå framför påbörjandet af en omfattande gevärsanskaffning och då Kongl. Maj:ts förslag, i hvad det afser anslag till Carl Gustafs stads gevärsfaktori, innefattar en grundläggande åtgärd dervid, synes det vara af vigt att i öfvervägande tages, huruvida och i hvad mån, till fördel för så väl staten som den enskilda industrien i vårt land, tillverkningen af de nya vapnen må kunna anförtros åt lämpliga enskilda verkstäder inom landet. Staten komme derigenom att vinna ej blott större visshet om det pris, som nyanskaffningen komme att betinga, utan äfven ökad snabbhet i den årliga tillverkningen, hvarjemte kostnaden möjligen skulle kunna nedbringas. Vidare skulle härigenom en för vårt land naturlig industri komma att väckas till lif, en industri, som otvifvelaktigt aldrig kan komma till stånd, om den ej framkallas genom beställningar från staten, och som, efter det arbetet för statens räkning minskats eller upphört, bör kunna utom landet finna afsättning för sin tillverkning.

Att staten under alla förhållanden behöfver en egen verkstad med uppgift att verkställa erforderliga underhållsarbeten och ersätta hvad som förbrukas samt att derjemte, ehuruväl i mindre skala, deltaga i den förestående nyanskaffningen, synes vara naturligt; men att förlägga så godt som hela tillverkningen till statens verkstäder står ingalunda i öfverensstämmelse med statens tillvägagående i andra dylika fall och skulle för öfrigt hindra utvecklingen af en för landet nyttig industri.

En första åtgärd med afseende å gevärsanskaffningen synes sålunda vara, att de enskilda verkstäder, som kunna befinnas lämplige och villige att åtaga sig ett dylikt arbete, lemnas tillfälle att yttra sig och ingifva anbud.

Den särskilda pröfningen i detta afseende hafva vi icke ansett böra förbehållas Riksdagen utan böra öfverlemnas till Kongl. Maj:t,

helst beslut i denna fråga måste ofördröjligen fattas. Skulle vid denna pröfning Kongl. Maj:t finna, att nyanskaffningen kan med fördel öfverlemnas till den enskilda företagsamheten, kommer naturligtvis det belopp, som afsetts för förändringen vid statens gevärsfaktori, att nedgå; och derigenom vunnes den väsentliga fördelen, att ett högre belopp än hvad Kongl. Maj:t föreslagit skulle kunna användas för anskaffning af karbiner åt specialvapnen.

I afseende å det af Kongl. Maj:t till anskaffning nu föreslagna antalet karbiner för specialvapnen få vi erinra, att det icke lemnar tillgång till att vid mobilisering förse manskapet i depoterna med samma gevär som de stridande trupperna; och under sådana omständigheter skulle öfningar komma att ske med annan gevärsmodell än som derefter komme att begagnas i strid. Att specialvapnen skulle komma att vara försedda med tvenne slags vapen, anse vi följaktligen medföra synnerligen stora olägenheter, och med afseende derpå skulle vi helst se, att anslag lemnades till anskaffning af hela det erforderliga antalet karbiner; men om så ej kan ske, torde man böra, så vidt möjligt, närma sig detta mål.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hafva vi ansett utskottet böra hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande förslag må på det sätt bifallas, att Riksdagen till anskaffning af nya eldhandvapen åt armén må för år 1896 på extra stat bevilja ett belopp af 895,300 kronor under vilkor

att Kongl. Maj:t sätter enskilda verkstäder inom landet i tillfälle att ingifva anbud å öfvertagandet af större eller mindre delar af den gevärstillverkning, som enligt uppgjorda anskaffningsplaner skall åvägabringas;

att om dylika anbud visa sig icke öfverstiga tillverkningskostnaden vid statens gevärsfaktori, alla direkta eller indirekta kostnader medräknade, annan förändring i statens gevärsfaktori icke företages än dess anordnande till reparations- och förnyelseverkstad för arméns och flottans handvapen; samt

att de förändringar, som vid gevärsfaktoriet företagas, icke utsträckas längre än till hvad med nödvändighet kräfves, på det att möjligast största belopp af anslaget må användas till anskaffande af karbiner af 1894 års modell.»

af herr *A. G. L. Billing:*

Till statsutskottets ledamöter har utdelats följande

»V. P. M.

angående den inverkan, som eventuelt afslag vid innevarande riksdag å den nådiga framställningen om medel till förändringar vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori kommer att utöfva å anskaffningen af 6,5 mm:s eldhandvapen.

Nu pågående förändring af 1867 års gevär torde vara fullbordad strax i början af nästkommande år. I den mån maskinarbetet afslutas, måste således de därtill använda arbetarne efter hand afskedas, så att den för närvarande vid gevärsfaktoriet befintliga utvalda stammen af 216 man nedbringas till 30—50 man.

Härigenom förloras det å de afskedade arbetarnes utbildning — under hvilken de uppbära aflöning utan att kunna åstadkomma fullgod arbetsprodukt — nedlagda kapitalet, hvilket styresmannen för faktoriet beräknar till 700—1,000 kronor per man.

Skulle tillverkning af eldhandvapen senare återupptagas vid gevärsfaktoriet, kunna dessa uppöfvade arbetare i de flesta fall icke återfinnas, och en utbildning af ny arbetspersonal medför icke allenast förenämnda kostnad, utan äfven ett *fördröjande* af anskaffningen af *minst ett, möjligen två år.*

Efter ifrågavarande nedsättning af arbetarestammen skulle dock vid faktoriet kunna utföras erforderliga reparationer å 1867—89 års gevär och 6,5 mm:s eldhandvapen. Hvad de sistnämnda beträffar, är det dock att märka, att samtliga behöfliga reservdelar måste säkerligen till ett vida högre pris, än om tillverkningen kunde ske vid faktoriet, anskaffas från annat håll, t. ex. från den firma, som levererar sjelfva vapnen, enär maskiner icke komma att finnas vid faktoriet för tillverkning af sådana delar; verksamheten måste således inskränkas till sådana reparationer, som kunna utföras för hand eller åtminstone utan hjälp af specialmaskiner.

Kostnaden för dessa reparationer blifver tydligen oproportionerligt hög, om man uteslutande för dem skall använda hela gevärsfaktoriet med dertill hörande verkstäder, vattenkraft, bostäder, jord och maskinerier, hvilka senares värde af styresmannen närmelsevis angifves till $^1/_4$ million kronor — till hvilket allt komma de oundgängliga administrationskostnaderna, och dock kan denna föga ekonomiska användning af statens egendom och medel icke undvikas genom försäljning eller utarrendering af ifrågavarande anläggningar, enär en reparationsverkstad

alltid blifver behöflig, så väl för underhåll af arméns vapen, som ock för utbildande af dess gevärshandtverkare och vapenofficerare.

Under förutsättning att gevärsfaktoriet förvandlas till enbart reparationsverkstad, måste all nyanskaffning af eldhandvapen ske genom anlitande af den enskilda industrien och sannolikt, enligt hvad här nedan skall närmare utvecklas, från utlandet.

Enligt generalfälttygmästarens beräkning i statsreqvisitionsförslaget utgör skillnaden i pris för en karbin från Mausers fabrik och från vårt gevärsfaktori kronor 7: 95 eller i rundt tal 8 kronor, och samma prisskillnad torde uppstå äfven vid geväret*). Om anskaffningen sker från förstnämnda fabrik, uppstår således för 110,000 vapen en ökad kostnad af omkring 880,000 kronor, eller efter afdrag af det begärda beloppet för ändringar vid gevärsfaktoriet, 372,500 kronor, af i rundt tal ½ million kronor. Därtill kommer att i detta fall hela anskaffningsbeloppet går till utlandet, under det att, om tillverkningen sker vid *gevärsfaktoriet*, allra största delen af ifrågavarande medel i form af betalning för materialier samt arbetsaflöning kommer landets industri och arbetare till godo.

Att åter den inhemska enskilda industrien skulle kunna åtaga sig leveransen af vapnen synes högst otroligt. Att lägga ned bortåt 400,000 kronor på maskiner och verktyg — och till mindre belopp lärer den första uppsättningen icke kunna uppgå, om den för ett tidsenligt krigsgevär oundgängliga noggrannheten i tillverkning skall kunna ernås — vill säkerligen ingen svensk firma inlåta sig på utan att hafva visshet om en fortlöpande, någorlunda betydlig årsbeställning, och en sådan säkerhet torde under våra förhållanden vara svår att vinna. Äfven synes det otvifvelaktigt, att en svensk verkstad, som icke på långt när har de personella, ekonomiska och tekniska hjelpmedel, hvilka kunna stå en utländsk stor vapenfabrik till buds, måste fordra ett väsentligt högre leveranspris än en sådan fabrik, och då blifva kostnaderna för vapenanskaffningen än ytterligare ökade. Högst sannolikt är äfven att, om anskaffningen af eldhandvapen skall ske genom en enskild svensk verkstad, det kommer att *dröja länge, innan tillverkningen kommer i gång* — och *ej heller* lära sedermera leveranserna komma att ske med den *skyndsamhet*, som från försvarssynpunkt vore önskvärd, detta i följd af den enskildes naturliga sträfvan att till det yttersta nedbringa kostnaderna för uppsättningen af maskiner m. m.

---

*) Enligt uppgift i Revue d'Artillerie beräknar man i Spanien att genom tillverkning vid statens verkstäder vinna en besparing af kronor 12: 60 per gevär i jämförelse med firman Löwes leveranspris.

Slutligen bör i detta sammanhang erinras om den föga tillfredsställande erfarenhet, som vunnits under tillverkningen af 1867 års gevär vid en enskild svensk verkstad — och dock gällde det då en tillverkning, som i afseende på fordringarna å noggrannhet stod långt efter den nu ifrågavarande.

Enligt upplysningar, erhållna från Carl Gustafs stads gevärsfaktori, har man därstädes redan vid början af förändringsarbetet på 1867—89 års gevär funnit mekanismerna till de vid nämnda enskilda verkstad tillverkade gevär så illa utförda i afseende på maskinarbete och härdning, att man för undvikande af alltför stor kostnad och tidsutdrägt måste så länge som möjligt till förändring endast använda vid faktoriet tillverkade gevär. Enär ej flere dylika (obegagnade) funnos, måste emellertid sistlidna år till förändring intagas omkring 12,500 gevär från den enskilda verkstaden.

Resultatet af arbetet med dessa gevärs förändring var, att af 5,472 i arbete tagna mekanismer 1,172 stycken, af hvilka största delen kasserats, blefvo till förrådet återlemnade, och att endast 4,300 gevär verkligen blefvo förändrade; de återstående intagna omkring 7,000 gevären lemnades orörda, enär det befanns förmånligare att förändra begagnade och derför delvis bristfälliga gevär, tillverkade dels vid faktoriet, dels i Amerika.

De 4,300 verkligen förändrade gevären från den enskilda verkstaden hade nemligen, på grund af bristande noggrannhet vid tillverkningen, särskildt af vissa delar, som till stort antal måste kasseras, kostat jemförelsevis mycken tid och arbete. Räkenskaperna utvisa, att den direkta kostnaden för förändring af ett gevär af ifrågavarande slag med kronor 2,32 öfversteg medeltalet under året, hvilket medeltal uppgick till kronor 14,41 per gevär. Dertill kom, att antalet under hvarje månad förändrade gevär under flere månader väsentligen sjönk under det normala, omkring 2,000 stycken, under juli månad ända till 500 stycken, hvarigenom naturligtvis vållades ej ringa olägenhet vid arbetarnes sysselsättande, oafsedt att hela tillverkningen äfvensom gevärens utdelning fördröjdes.

Meddelanden från en f. d. besigtningsofficer vid ifrågavarande enskilda fabrik under den tid, då tillverkning af 1867 års gevär der pågick, bestyrka jemväl till fullo, att såväl material som arbete derstädes lemnade mycket öfrigt att önska.

Stockholm den 26 februari 1895.

Otto Wirgin,
Fälttygmästare.»

Af hvad fälttygmästaren sålunda meddelat synes mig vara på ett fullt tillfredsställande sätt ådagalagdt, både att Carl Gustafs stads gevärsfaktori bör förändras i det af Kongl. Maj:t angifna syftet och att beslutet härom icke utan stor skada kan uppskjutas till en kommande riksdag. Då härtill kommer, att från alla håll medgifvits, att allra minst 5,000 karbiner böra under år 1896 anskaffas, samt att ammunitionsfabriken bör förändras, så har jag ansett, att statsutskottet bort hemställa:

> *a*) att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af karbiner med repetermekanism och af liten kaliber äfvensom för förändring af Carl Gustafs stads gevärsfaktori och af ammunitionsfabriken på extra stat för år 1896 anvisar 679,300 kronor.

af herrar *A. Persson*, *H. Andersson*, *P. Pehrsson*, *C. Persson*, *P. Holm*, *L. Jönsson*, *N. Petersson*, *A. P. Danielson*, *O. Jonsson*, *K. A. Kihlberg*, *G. Sälling* och *O. A. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Med anledning af — — — — — — — — — eldhandvapen för svenska armén.

På grund af hvad sålunda blifvit upplyst har utskottet icke funnit lämpligt, att med Carl Gustafs stads gevärsfaktori nu vidtagas de förändringar, hvilka, betingande en kostnad af 372,500 kronor, anses nödvändiga för att der kunna förfärdiga eldhandvapen med repetermekanism, innan utredt blifvit, huruvida icke med mindre kostnad och med mindre tidsutdrägt sådana eldhandvapen kunna anskaffas hos inhemska privata vapenfabriker, dervid Carl Gustafs stads gevärsfaktori i stället skulle hufvudsakligen tjena såsom en reparations- och sammansättningsverkstad. Vid sådant förhållande, och då närmare utredning jemväl saknas, huru den i det till förändringar af gevärsfaktoriet beräknade beloppet 372,500 kronor ingående summan 300,000 kronor skulle användas, samt faktoriet under hela detta år och en del af år 1896 är upptaget med förändringen af 1867 års gevär, finner utskottet anskaffningen för år 1896, likasom för år 1895, böra, i afvaktan på närmare utredning af eldhandvapensfrågan, inskränkas till 5,000 karbiner med repetermekanism och af liten kaliber, hvilken anskaffning skulle medföra en kostnad af 295,500 kronor för karbinernas inköp samt 11,300 kronor till förändring af ammunitionsfabriken, eller tillhopa 306,800 kronor. Genom sådan anskaffning tillika med de 5,000 karbiner, som redan an-

skaffats, komme jemväl att uppfyllas det vilkor för tillverkning af Mausers eldhandvapen inom Sverige, som från patentinnehafvaren framstälts.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

> *a*) att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, för anskaffning af karbiner med repetermekanism och af liten kaliber äfvensom för förändring af ammunitionsfabriken, på extra stat för år 1896 anvisar 306,800 kronor; samt
> *b*) att friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del må anses härigenom besvarad.»

vid *punkt 19:o* (angående anslag till mobiliseringsammunition för eldhandvapen):

af herrar grefve *G. Sparre*, *O. M. Björnstjerna*, *C. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *H. P. P. Tamm*, *I. Wijk*, *K. Bohnstedt*, *I. Kerfstedt*, *E. Fränckel*, grefve *F. Wachtmeister* och *Th. Nyström;*

vid *punkt 20:o* (angående anslag till fästningsartillerimateriel):

af herr *O. M. Björnstjerna*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Under erinran att för nästlidet och innevarande år anvisats enahanda belopp, som af Kongl. Maj:t nu äskats, får utskottet, som i likhet med generalfälttygmästaren och departementschefen till fullo inser vigten deraf, att i all synnerhet fästningarne åt sjösidan snarast möjligt försättas i försvarsdugligt skick, hemställa,

> att Riksdagen må, för anskaffning af fästningsartillerimateriel, på extra stat för år 1896 anvisa ett belopp af 100,000 kronor.»

vid *punkt 22:o* (angående anslag till sjöfästningarne):

af herr *O. M. Björnstjerna* mot den af utskottet använda motiveringen;

af herr friherre *J. T. Gripenstedt*, som ansett offentliggörandet af allt för detaljerade beskrifningar öfver våra fästningars tillstånd och behof olämpligt;

vid *punkt 23:o* (angående anslag till Karlsborgs fästning med Vaberget):

af herrar *O. M. Björnstjerna* och *Th. Nyström;*

vid *punkt 26:o* (angående anslag till flyttande sjukhus):

af herrar *G. Sparre, O. M. Björnstjerna, C. Lundeberg, F. W. von Otter, G. D. R. Tornerhjelm, K. Bohnstedt, E. Fränckel, N. Fosser, F. E. Pettersson,* friherre *J. T. Gripenstedt,* grefve *F. Wachtmeister* och *Th. Nyström,* hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Då genom hvad Riksdagen år 1894 för ändamålet anvisade nu finnas 4 flyttande sjukhus för armén, har utskottet ansett, att anskaffningen af sådan materiel bör för år 1896 begränsas till jemväl 4 flyttande sjukhus, hvilken materiel betingar en kostnad af tillhopa 136,980 kronor, hvarför utskottet hemställer,

att, till anskaffning af materiel för flyttande sjukhus, må på extra stat för år 1896 anvisas 136,980 kronor.»

vid *punkt 28:o* (angående anslag till skarpskytteväsendet och skjutskicklighetens befrämjande):

af herr *F. F. Pettersson.*

Herr *S. G. von Friesen* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Likaledes skulle här antecknas, att utskottets nedannämnda ledamöter icke öfvervarit handläggningen af följande punkter utaf detta utlåtande, nemligen:

herr *H. P. P. Tamm* punkten 18:o;
herr *I. Wijk* punkterna 22:o—28:o;
herr *A. G. L. Billing* punkterna 19:o—28:o;
herr *I. Kerfstedt* punkterna 21:o—28:o;
herr *N. Fosser* punkterna 1:o—19:o;
herr *J. E. Wikstén* punkterna 1:o—20:o.

Bil.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan I uti skrifvelse den 8 i denna månad — med tillkännagifvande, att uti en inom Riksdagen väckt motion yrkats, att den af Kongl. Maj:t i årets statsverksproposition under fjerde hufvudtiteln äskade förhöjning af anslaget till intendenturcorpsen icke för närvarande måtte beviljas, och att som skäl derför anförts, bland annat, att Kongl. Maj:t genom beslut den 19 sistlidne oktober åter skulle hafva tillsatt byråchefsassistent- och adjutantsbefattningarna i arméförvaltningens intendentsdepartement, hvilka befattningar enligt 1892 års urtima Riksdags beslut skulle indragas, — förklarat Eder för behandling af berörda motion anse nödigt erhålla upplysning,

huruvida, på sätt motionären uppgifvit, ifrågavarande befattningar blifvit med innehafvare försedda;

hvilka särskilda omständigheter, i fall så skett, föranledt, att den af 1892 års urtima Riksdag fastställda stat för intendenturcorpsen ej, hvad berörda två befattningar angår, kunnat följas; samt

huruvida ifrågavarande befattningar, derest de tillsatts, kunna antagas blifva indragna innan 1897 års utgång eller således före den för nya härordningens genomförande beräknade öfvergångstidens slut, då den nya staten för intendenturcorpsen skall vara genomförd och i så fall vid hvilken tid detta kan ske,

och af sådan anledning, jemlikt 46 § riksdagsordningen, anhållit att af Kongl. Maj:t måtte utverkas befallning till vederbörande embetsman eller allmänna verk att meddela de för utskottet sålunda erforderliga upplysningar,

har Kongl. Maj:t, genom nådigt bref denna dag, funnit godt att, med öfverlemnande af Eder skrifvelse, anbefalla mig att afgifva de äskade upplysningarna; och får jag med anledning deraf äran anföra,

att den vid 1892 års urtima riksdag beslutade ändrade organisation af intendenturcorpsen, på sätt allra klarast torde framgå af hvad tillförordnade chefen för generalstaben å sidorna 128 och 129 af sitt vid den nådiga propositionen i härordningsfrågan fogade betänkande yttrat, innebar att, under det att förut intendentursysslorna vid armén förvaltats af vid de särskilda truppförbanden och förvaltningsmyndigheterna genom fullmakt anställda tjenstemän, intendenturtjenstemännen för framtiden skulle sammanföras till en sjelfständigt organiserad intendenturcorps, hvars medlemmar, i mån af behof, skulle beordras att tillsvidare förvalta de olika intendentursysslorna vid armén;

att såsom följd deraf den af Riksdagen sedermera antagna nya staten för intendenturcorpsen icke upptager någon af de intendentursysslor, som för framtiden vid armén skulle förefinnas, utan endast antalet tjenstemän vid intendenturcorpsen med dem tillkommande benämning inom corpsen samt aflöningsförmåner;

att redogörelse för de intendentursysslor, som i fredstid skulle vid armén förefinnas och till hvilkas behöriga upprätthållande tjenstemännen vid intendenturcorpsen voro afsedda, lemnas i den under bilagsmärket VII E. 3. vid tillförordnade chefens för generalstaben betänkande i härordningsfrågan fogade öfversigt af intendentur- och förvaltningspersonalens fördelning till tjenstgöring i fred;

att enligt denna öfversigt byråchefsassistent- och adjutantsbefattningarna i arméförvaltningens intendentsdepartement skola, på sätt som framgår af rubrikerna A. och B. i öfversigten fortfarande liksom under tiden före 1892 års reform förefinnas, och att den enda förändring som vid 1892 års urtima riksdag i förevarande afseende kommit till stånd varit den, att samma befattningar skulle, i den mån intendenturcorpsens nya organisation hunne genomföras, af intendenter vid nämnda corps förvaltas;

att vid sådant förhållande nämnda befattningar naturligen måst jemväl under öfvergångstiden upprätthållas;

att, då antalet till intendenturcorpsen öfverflyttad eller vid densamma nyanställd personal ännu ej medgifvit att till upprätthållande af berörda befattningar kommendera tjenstemän vid den nya intendenturcorpsen, detta, på sätt som framgår af de utaf generalintendenten i ämnet aflåtna skrifvelser, varit anledningen dertill, att han hos Kongl. Maj:t gjort framställning, att i desamma måtte tills vidare få anställas en ordinarie regementsintendent och en officer vid armén;

att, då dessa ej kunnat kommenderas att göra tjenst i berörda befattningar, särskild ersättning åt dem måst utverkas, som dervid be-

stämts till samma belopp, som före 1892 års reform till innehafvarne af dessa städse på förordnande förvaltade befattningar utgått;

att de omförmälda, regementsintendent och officer nu meddelade förordnanden löpa till ända med innevarande års utgång;

att sålunda intet hindrar att redan från och med 1896 års ingång upprätthålla befattningarna med tjenstemän vid nya intendenturcorpsen, derest i öfrigt lämplig sådan personal då finnes tillgänglig;

att, så snart detta varder fallet, ifrågavarande undantagsförhållande naturligtvis måste komma att upphöra; samt

att, enligt hvad departementschefen meddelat mig, hans bestämda afsigt är att i hvarje fall hos Kongl. Maj:t hemställa, att intendenter vid nya intendenturcorpsen varda förordnade att från och med ingången af år 1898 upprätthålla befattningarna.

Stockholm den 15 februari 1895.

E. von der Lancken.

Expeditionschef i landtförsvarsdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli.

P. M.

angående de belopp, som för genomförande af den beslutade härorganisationen skulle återstå att anvisa vid bifall till hvad utskottet i detta utlåtande hemstält:

	Ökade bevärings-öfningar.		Organisations-förbättringar.		Afskrifning af rustnings- och roterings-besvären.		Summa kronor.	
Urtima Riksdagens beslut år 1892 om den förbättrade härordningens antagande föranledde ökade anslagsbehof för de ordinarie anslagen under riksstatens 4:e hufvudtitel	2,161,464	34	1,667,505	84	3,102,832	—	6,931,802	18
Häraf har Riksdagen enligt vidfogade tablå hittills anvisat	2,161,445	50	1,081,525	55	886,000	—	4,128,971	05
Vid statsregleringen för år 1896 återstår alltså, för genomförande af den förbättrade härordningen, att ytterligare anvisa under öfvergångstiden	18	84	585,980	29	2,216,832	—	2,802,831	13
Häraf begär Kongl. Maj:t, såsom synes af förutnämnda tablå, uti till Riksdagen den 15 januari 1895 aflåten proposition om reglerandet af utgifterna under riksstatens 4:e hufvudtitel	—	—	290,796	—	443,000	—	733,796	—
hvadan, vid bifall till den kongl. propositionen och till hvad utskottet hemstält, skulle till kommande statsreglering för den förbättrade härordningen återstå att anvisa	18	84	295,184	29	1,773,832	—	2,069,035	13

Tablå, utvisande de förändringar å riksstatens 4:de hufvudtitel, hvilka, å de ordinarie statsanslagen och å extra statsanslaget för tillämpning af nya värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m., *dels uppkommit* i anledning af Riksdagens beslut 1893 och 1894 *och dels skulle uppkomma,* derest Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag om reglerandet af utgifterna under nämnde hufvudtitel och utskottets hemställan i samma ämne blefve oförändrade bifallna.

Riksstatens 4:e hufvudtitel.	Vidstående statsanslag voro i riksstaten för år 1893 uppförda med nedanstående belopp.	Riksdagen beslöt dels 1893, dels 1894, att vidstående statsanslag i riksstaten skulle								Vidstående statsanslag äro sålunda i riksstaten för år 1895 upptagna med nedanstående belopp.	Kongl. Maj:t har i proposition till Riksdagen om reglerandet af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel för år 1896 föreslagit Riksdagen, att vidstående statsanslag skulle							Vidstående statsanslag skulle sålunda, derest Kongl. Maj:ts proposition, i enlighet med hvad utskottet hemställt, oförändrad af Riksdagen bifalles, komma att i riksstaten för år 1896 uppföras med nedanstående belopp.
		minskas med nedanstående belopp genom			ökas med nedanstående belopp genom						minskas med nedanstående belopp genom			ökas med nedanstående belopp genom				
		öfverföring till andra statsanslag.	indragning till statsregleringen.	Summa minskning.	öfverföring från andra statsanslag.	anvisning: på grund af urtima Riksdagens beslut.	anvisning: som ej grundar sig på urtima Riksdagens beslut.	Summa ökning.		öfverföring till andra statsanslag.	indragning till statsregleringen.	Summa minskning.	öfverföring från andra statsanslag.	anvisning: på grund af urtima Riksdagens beslut.	anvisning: som ej grundar sig på urtima Riksdagens beslut.	Summa ökning.	
Landtförsvarsdepartementet.																		
Ordinarie statsanslag:																		
Departementschefen	17,000 —	—	—	—	—	—	—	—	17,000 —	—	—	—	—	—	—	—	17,000 —	
Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli samt kommandoexpeditionen	50,250 —	—	—	—	—	—	—	—	50,250 —	—	—	—	—	—	—	—	50,250 —	
Generalstaben	248,555 —	—	—	—	—	—	—	—	248,555 —	—	—	—	—	—	—	—	248,555 —	
Intendenturcorpsen	—	2,475 —	—	2,475 —	296,920 —	44,555 —	—	341,475 —	339,000 —	—	—	—	—	9,210 —	—	9,210 —	348,210 —	
Arméförvaltningen	142,700 —	16,900 —	—	16,900 —	4,260 —	—	—	4,260 —	130,060 —	—	—	—	—	—	—	—	130,060 —	
Generalitetsstaten	126,265 —	—	—	—	—	2,780 —	—	2,780 —	129,045 —	—	—	—	—	—	—	—	129,045 —	
Artilleristaben	12,200 —	—	—	—	—	—	—	—	12,200 —	—	—	—	—	—	—	—	12,200 —	
Öfverkommendantexpeditionen i Stockholm	7,350 —	7,350 —	—	7,350 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kommendantsstaten	30,868 —	19,320 —	—	19,320 —	7,350 —	—	—	7,350 —	18,898 —	—	—	—	—	—	—	—	18,898 —	
Krigshögskolan	25,640 —	—	—	—	—	—	—	—	25,640 —	—	—	—	—	—	—	—	25,640 —	
Krigsskolan	79,689 —	2,960 —	—	2,960 —	—	—	—	—	76,729 —	—	—	—	—	—	—	—	76,729 —	
Garnisonssjukhusen i Stockholm och å Carlsborg	81,487 —	4,200 —	—	4,200 —	—	—	—	—	77,287 —	—	—	—	—	—	—	—	77,287 —	
Militärläkares undervisning	8,500 —	—	—	—	—	—	—	—	8,500 —	—	—	—	—	—	—	—	8,500 —	
Resestipendium för militärläkare	2,000 —	—	—	—	—	—	—	—	2,000 —	—	—	—	—	—	—	—	2,000 —	
Pensioner och stipendier för fältläkarecorpsen	19,800 —	—	—	—	—	—	—	—	19,800 —	—	—	—	—	—	—	—	19,800 —	
Ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne	—	—	—	—	39,180 —	2,795 —	—	41,975 —	41,975 —	—	—	—	—	—	—	—	41,975 —	
Kavalleri- och infanteriregementena	1,517,500 —	—	817,000 —	817,000 —	—	—	—	—	700,500 —	—	—	—	—	—	—	—	700,500 —	
Indelta arméns befälsaflöning	4,208,812 —	4,208,812 —	—	4,208,812 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning	—	—	—	—	3,702,937 15	329,700 85	36 —	4,032,674 —	4,032,674 —	—	—	—	—	13,884 —	43,485 —	—	57,369 —	4,090,043 —
Det icke garnisonerade kavalleriets befälsaflöning	—	—	—	—	915,665 —	62,695 —	—	978,360 —	978,360 —	—	—	—	—	—	10,034 —	—	10,034 —	988,394 —
Lindring i rustnings- och roteringsbesvären	1,330,000 —	—	—	—	—	886,000 —	—	886,000 —	2,216,000 —	—	—	—	—	—	443,000 —	—	443,000 —	2,659,000 —
Roteringsunderstöd	12,500 —	—	—	—	—	—	—	—	12,500 —	—	—	—	—	—	—	—	—	12,500 —
Ersättning för störtade eller skadade nummerhästar vid indelta kavalleriet	6,000 —	—	—	—	—	—	—	—	6,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	6,000 —
För hämmande af smittosamma sjukdomar bland indelta kavalleriets nummerhästar å mötesplatserna m. m.	5,000 —	—	—	—	—	—	—	—	5,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	5,000 —
Indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar	1,500,000 —	1,494,063 75	5,936 25	1,500,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar	—	14,240 —	—	14,240 —	1,503,300 —	66,700 —	—	1,570,000 —	1,555,760 —	13,884 —	—	13,884 —	—	—	27,477 —	—	27,477 —	1,569,353 —
Lifgardet till häst	149,995 —	5,160 —	—	5,160 —	—	—	—	—	144,835 —	—	—	—	—	—	—	—	—	144,835 —
Kronprinsens husarregemente	191,365 —	5,160 —	—	5,160 —	—	—	—	—	186,205 —	—	—	—	—	—	—	—	—	186,205 —
Svea lifgarde	169,016 —	5,160 —	—	5,160 —	—	—	—	—	163,856 —	—	—	—	—	—	—	—	—	163,856 —
Andra lifgardet	168,431 —	5,160 —	—	5,160 —	—	—	—	—	163,271 —	—	—	—	—	—	—	—	—	163,271 —
Vermlands fältjägarecorps	141,182 —	141,182 —	—	141,182 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fältartilleriet å fastlandet (f. d. Artilleriet)	1,113,656 —	15,480 —	—	15,480 —	—	364,232 —	—	364,232 —	1,462,408 —	4,200 —	—	4,200 —	—	114,285 —	—	—	114,285 —	1,572,493 —
Fästningsartilleriet (f. d. Vaxholms artillericorps)	104,815 —	6,360 —	—	6,360 —	—	—	—	—	98,455 —	—	—	—	100 —	—	—	—	100 —	98,555 —
Gotlands artillericorps	—	—	—	—	28,456 05	3,957 95	—	32,414 —	32,414 —	—	—	—	—	5,475 —	—	—	5,475 —	37,889 —
Marinregementet	66,000 —	66,000 —	—	66,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fortifikationen	284,176 —	10,320 —	—	10,320 —	—	58,200 —	—	58,200 —	332,056 —	—	—	—	—	20,095 —	—	—	20,095 —	352,151 —
Trängen	285,437 —	11,920 —	—	11,920 —	—	108,846 —	—	108,846 —	382,363 —	—	—	—	—	48,735 —	—	—	48,735 —	431,098 —
Värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning	893,732 —	11,050 —	—	11,050 —	—	—	—	—	882,682 —	—	—	—	—	—	—	—	—	882,682 —
Remontering och skoning m. m. för värfvade kavalleriets, artilleriets, fortifikationstruppernas och trängens hästar	143,792 —	—	—	—	—	—	—	—	143,792 —	—	—	—	—	—	—	—	—	143,792 —
Lega för hästar till artilleriets, fortifikationstruppernas och trängens exercis	69,220 —	—	—	—	—	—	—	—	69,220 —	—	—	—	—	—	—	—	—	69,220 —
Fouragering af artilleriets, värfvade kavalleriets, fortifikationstruppernas och trängens hästar	615,000 —	1,500 —	—	1,500 —	—	—	—	—	613,500 —	—	—	—	—	—	—	—	—	613,500 —
Mathållning för manskapet vid garnisonsregementena	1,132,000 —	2,800 —	—	2,800 —	—	—	150,000 —	150,000 —	1,279,200 —	—	—	—	—	—	—	—	—	1,279,200 —
Gotlands nationalbeväring	200,509 —	200,509 —	—	200,509 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hallands beväring	12,660 —	12,660 —	—	12,660 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesternorrlands beväring	31,420 —	31,420 —	—	31,420 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aflöning till stamtrupp vid Vesternorrlands bataljon	26,644 —	26,644 —	—	26,644 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aflöning till stamtrupp vid Blekinge bataljon	60,000 —	60,000 —	—	60,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beväringsmanskapets vapenöfningar	1,544,000 —	31,302 50	—	31,302 50	—	1,698,552 50	—	1,698,552 50	3,211,250 —	—	—	—	—	—	—	—	—	3,211,250 —
Volontärskolor	285,000 —	—	—	—	—	—	—	—	285,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	285,000 —
Reservbefälet	—	—	—	—	—	29,000 —	—	29,000 —	29,000 —	—	—	—	—	12,000 —	—	—	12,000 —	41,000 —
Försvarsverket till lands i allmänhet, artilleridepartementets andel	695,861 25	—	—	—	—	296,000 —	186,000 —	482,000 —	1,177,861 25	—	—	—	—	—	—	—	—	1,177,861 25
fortifikationsdepartementets andel	251,026 —	—	—	—	—	—	—	—	251,026 —	—	—	—	—	—	—	—	—	251,026 —
intendetsdepartementets andel	1,564,312 75	48,830 —	—	48,830 —	—	151,405 —	—	151,405 —	1,666,887 75	—	—	—	—	—	—	—	—	1,666,887 75
civila departementets andel	23,400 —	—	—	—	—	—	—	—	23,400 —	—	—	—	—	—	—	—	—	23,400 —
Beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps	436,583 —	2,825 —	—	2,825 —	—	—	—	—	433,758 —	—	—	—	—	—	—	—	—	433,758 —
Anskaffande och underhåll af beklädnads-, beväringsm. fl. persedlar vid det berustade kavalleriet	205,000 —	750 —	—	750 —	—	—	—	—	204,250 —	—	—	—	—	—	—	—	—	204,250 —
Byggnader och sängkläder på mötesplatserna m. m.	165,000 —	—	—	—	—	15,488 —	—	15,488 —	180,488 —	—	—	—	—	—	—	—	—	180,488 —
Inqvarteringskostnader	133,000 —	—	—	—	2,475 —	—	—	2,475 —	135,475 —	—	—	—	—	—	—	—	—	135,475 —
Till inqvarteringens ordnande i Stockholm	21,450 —	—	—	—	—	—	—	—	21,450 —	—	—	—	—	—	—	—	—	21,450 —
För uppköp af salpeter eller råmaterialier till röksvagt krut	50,000 —	—	—	—	—	—	—	—	50,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	50,000 —
Ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter	103,500 —	—	—	—	—	14,000 —	—	14,000 —	117,500 —	—	—	—	—	—	10,000 —	—	10,000 —	127,500 —
För en ridskola vid Strömsholm	30,000 —	—	—	—	—	—	—	—	30,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	30,000 —
Skjutskolor för infanteriet och kavalleriet	31,000 —	—	—	—	—	—	—	—	31,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	31,000 —
Artilleriskjutskolor	18,100 —	—	—	—	—	—	—	—	18,100 —	—	—	—	4,100 —	—	—	—	4,100 —	22,200 —
Durchmarschkostnader	8,000 —	—	—	—	—	—	—	—	8,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	8,000 —
Ålderstillägg	10,000 —	3,000 —	—	3,000 —	—	—	—	—	7,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	7,000 —
Rese- och traktamentspenningar	70,000 —	—	—	—	—	—	67,000 —	67,000 —	137,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	137,000 —
Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för arméförvaltningen m. fl. verk	15,000 —	—	—	—	—	—	—	—	15,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	15,000 —
Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli och kommandoexpedition	6,201 —	—	149 —	149 —	—	—	—	—	6,052 —	—	—	—	—	—	16 —	—	16 —	6,068 —
Extra utgifter	67,500 —	500 —	—	500 —	—	—	—	—	67,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	67,000 —
Disciplinkompaniet	44,600 —	—	—	—	—	—	—	—	44,600 —	—	—	—	—	—	—	—	—	44,600 —
Sgr	21,069,700 —	6,476,013 25	823,085 25	7,299,098 50	6,500,543 20	4,134,907 30	403,036 —	11,038,486 50	24,809,088 —	18,084 —	—	18,084 —	18,084 —	733,796 —	10,016 —	761,896 —	25,552,900 —	
Extra statsanslaget för tillämpning af nya värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m.	77,500 —	24,529 95	53,000 —	77,529 95	—	—	29 95	29 95	—	—	—	—	—	—	33,000 —	33,000 —	33,000 —	
Summa kronor	21,147,200 —	6,500,543 20	876,085 25	7,376,628 45	6,500,543 20	4,134,907 30	403,065 95	11,038,516 45	24,809,088 —	18,084 —	—	18,084 —	18,084 —	733,796 —	43,016 —	794,896 —	25,585,900 —	

Anm. De mindre förändringar i anslagens belopp, som på några få ställen förekomma, bero på företagna jemkningar vid öfverföringar o. d.

*) Detta belopp kan för jemkande af hufvudtitelns slutsumma undergå någon förändring.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

	1895 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	**Landtförsvars-**
	17,000	—	——	—	17,000	—	Departementschefen
	50,250	—	——	—	50,250	—	Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli samt kom-
	248,555	—	——	—	248,555	—	Generalstaben
	339,000	—	——	—	339,000	—	Intendenturcorpsen. Nuvarande belopp
							Ökas med
	130,060	—	——	—	130,060	—	Arméförvaltningen
	129,045	—	——	—	129,045	—	Generalitetsstaten
	12,200	—	——	—	12,200	—	Artilleristaben
	18,898	—	——	—	18,898	—	Kommendantsstaten
	25,640	—	——	—	25,640	—	Krigshögskolan
	76,729	—	——	—	76,729	—	Krigsskolan
	77,287	—	——	—	77,287	—	Garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg, *reservations-*
	8,500	—	——	—	8,500	—	Militärläkares undervisning
	2,000	—	——	—	2,000	—	Resestipendium för militärläkare
	19,800	—	——	—	19,800	—	Pensioner och stipendier för fältläkarecorpsen
	41,975	—	——	—	41,975	—	Ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkare,
S:gr	1,196,939	—	——	—	1,196,939	—	
Tr:pt	1,196,939	—	——	—	1,196,939	—	

BILAGOR.

Litt. A.

riksstatens Fjerde hufvudtitel.

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*. Ersättningar.		Summa.	
departementet.		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
.....		17,000	—	——	—	17,000	—
mandoexpeditionen		50,250	—	——	—	50,250	—
.....		248,555	—	——	—	248,555	—
.....	339,000: —						
.....	9,210: —	348,210	—	——	—	348,210	—
.....		130,060	—	——	—	130,060	—
.....		129,045	—	——	—	129,045	—
.....		12,200	—	——	—	12,200	—
.....		18,898	—	——	—	18,898	—
.....		25,640	—	——	—	25,640	—
.....		76,729	—	——	—	76,729	—
anslag		77,287	—	——	—	77,287	—
.....		8,500	—	——	—	8,500	—
.....		2,000	—	——	—	2,000	—
.....		19,800	—	——	—	19,800	—
förslagsanslag		41,975	—	——	—	41,975	—
	S:gr	1,206,149	—	——	—	1,206,149	—
	Tr:pt	1,206,149	—	——	—	1,206,149	—

	1895 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	**Den icke garniso-**
Tr:pt	1,196,939	—	——	—	1,196,939	—	
	7,100	—	693,400	—	700,500	—	Kavalleri- och infanteriregementena
	4,032,674	—	——	—	4,032,674	—	Det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning. Nuvarande *Ökas* med
	978,360	—	——	—	978,360	—	Det icke garnisonerade kavalleriets befälsaflöning. Nuvarande *Ökas* med
	2,216,000	—	——	—	2,216,000	—	Lindring i rustnings- och roteringsbesvären, *förslagsanslag.* *Ökas* med
	12,500	—	——	—	12,500	—	Roteringsunderstöd, *förslagsanslag*
	6,000	—	——	—	6,000	—	Ersättning för störtade eller skadade nummerhästar vid in-
	5,000	—	——	—	5,000	—	För hämmande af smittosamma sjukdomar bland indelta *anslag*
	1,555,760	—	——	—	1,555,760	—	Det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapen- *Ökas* med
S:gr	8,813,394	—	693,400	—	9,506,794	—	
							Den garnisone-
	144,835	—	——	—	144,835	—	Lifgardet till häst
	186,205	—	——	—	186,205	—	Kronprinsens husarregemente
	163,856	—	——	—	163,856	—	Svea lifgarde
	163,271	—	——	—	163,271	—	Andra lifgardet
	1,462,408	—	——	—	1,462,408	—	Fältartilleriet å fastlandet, *reservationsanslag.* Nuvarande *Ökas* med
	98,455	—	——	—	98,455	—	Fästningsartilleriet, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp *Ökas* med
	32,414	—	——	—	32,414	—	Gotlands artillericorps. Nuvarande belopp *Ökas* med
	332,056	—	——	—	332,056	—	Fortifikationen (derunder *reservationsanslag* 23,500 kronor till *Ökas* med
Tr:pt	12,593,833	—	693,400	—	13,287,233	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.	
nerade armén.		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
	Tr:pt	1,206,149	—	——	—	1,206,149	—
.....		7,100	—	693,400	—	700,500	—
belopp	4,032,674: —						
.....	57,369: —	4,090,043	—	——	—	4,090,043	—
belopp	978,360: —						
.....	10,034: —	988,394	—	——	—	988,394	—
Nuvarande belopp	2,216,000: —						
.....	443,000: —	2,659,000	—	——	—	2,659,000	—
.....		12,500	—	——	—	12,500	—
delta kavalleriet, *förslagsanslag*		6,000	—	——	—	6,000	—
kavalleriets nummerhästar å mötesplatserna m. m., *förslags-*		5,000	—	——	—	5,000	—
öfningar, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp	1,555,760: —						
.....	13,593: —	1,569,353	—	——	—	1,569,353	—
	S:gr	9,337,390	—	693,400	—	10,030,790	—
rade armén.							
.....		144,835	—	——	—	144,835	—
.....		186,205	—	——	—	186,205	—
.....		163,856	—	——	—	163,856	—
.....		163,271	—	——	—	163,271	—
belopp	1,462,408: —						
.....	110,085: —	1,572,493	—	——	—	1,572,493	—
.....	98,455: —						
.....	100: —	98,555	—	——	—	98,555	—
.....	32,414: —						
.....	5,475: —	37,889	—	——	—	37,889	—
praktiska öfningar. Nuvarande belopp.....	332,056: —						
.....	20,095: —	352,151	—	——	—	352,151	—
	Tr:pt	13,262,794	—	693,400	—	13,956,194	—

	1895 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	12,593,833	—	693,400	—	13,287,233	—	
	382,363	—	——	—	382,363	—	Trängen (derunder *reservationsanslag* 291,157 kronor). Nu- *Ökas* med ..... hvarjemte *reservationsanslaget* upptages till 339,892
	882,682	—	——	—	882,682	—	Värfvade garnisonstruppernas rekrytering och aflöning, *re-*
	143,792	—	——	—	143,792	—	Remontering och skoning m. m. för värfvade kavalleriets, *servationsanslag* .....
	69,220	—	——	—	69,220	—	Lega för hästar till artilleriets, fortifikationstruppernas och
	613,500	—	——	—	613,500	—	Fouragering af artilleriets, värfvade kavalleriets, fortifika-
	1,279,200	—	——	—	1,279,200	—	Mathållning för manskapet vid garnisonsregementena, *för-*
S:gr	5,954,257	—	——	—	5,954,257	—	
							Bevä-
	3,211,250	—	——	—	3,211,250	—	Beväringsmanskapets vapenöfningar, *förslagsanslag* .....
	285,000	—	——	—	285,000	—	Volontärskolor, *förslagsanslag* .....
	29,000	—	——	—	29,000	—	Reservbefäl, *förslagsanslag,* högst. Nuvarande belopp ..... *Ökas* med .....
S:gr	3,525,250	—	——	—	3,525,250	—	
							Mate-
	3,119,175	—	——	—	3,119,175	—	Försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens
	433,758	—	——	—	433,758	—	Beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Verm-
	204,250	—	——	—	204,250	—	Anskaffande och underhåll af beklädnads-, beväringsrem- rustade kavalleriet, *reservationsanslag* .....
	180,488	—	——	—	180,488	—	Byggnader och sängkläder på mötesplatserna m. m., *reserva-*
	135,475	—	——	—	135,475	—	Inqvarteringskostnader, *förslagsanslag* .....
	21,450	—	——	—	21,450	—	Till inqvarteringens ordnande i Stockholm, *reservationsanslag*
Tr:pt	23,584,436	—	693,400	—	24,277,836	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt		13,262,794	—	693,400	—	13,956,194	—
varande belopp	382,363: —						
	48,735: —	431,098	—	——	—	431,098	—
kronor.							
servationsanslag		882,682	—	——	—	882,682	—
artilleriets, fortifikationstruppernas och trängens hästar, *re-*		143,792	—	——	—	143,792	—
trängens exercis		69,220	—	——	—	69,220	—
tionstruppernas och trängens hästar, *förslagsanslag*		613,500	—	——	—	613,500	—
slagsanslag		1,279,200	—	——	—	1,279,200	—
S:gr		6,138,747	—	——	—	6,138,747	—
ringen.							
		3,211,250	—	——	—	3,211,250	—
		285,000	—	——	—	285,000	—
	29,000: —						
	12,000: —	41,000	—	——	—	41,000	—
S:gr		3,537,250	—	——	—	3,537,250	—
rielen.							
departement, *reservationsanslag*		3,119,175	—	——	—	3,119,175	—
lands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps		433,758	—	——	—	433,758	—
tygs- samt häst- och sadelmunderingspersedlar vid det be-		204,250	—	——	—	204,250	—
tionsanslag		180,488	—	——	—	180,488	—
		135,475	—	——	—	135,475	—
		21,450	—	——	—	21,450	—
Tr:pt		24,314,132	—	693,400	—	25,007,532	—

	1895 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	23,584,436	—	693,400	—	24,277,836	—	
	50,000	—	——	—	50,000	—	För uppköp af salpeter eller råmaterialier till röksvagt krut,
	117,500	—	——	—	117,500	—	Ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter. Nuvarande
							Ökas med .....
S:gr	4,262,096	—	——	—	4,262,096	—	
							Diverse
	30,000	—	——	—	30,000	—	För en ridskola vid Strömsholm .....
	31,000	—	——	—	31,000	—	Skjutskolor för infanteriet och kavalleriet, *reservationsanslag*
	18,100	—	——	—	18,100	—	Artilleriskjutskolor, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp ...
							Ökas med .....
	8,000	—	——	—	8,000	—	Durchmarschkostnader, *reservationsanslag* .....
	7,000	—	——	—	7,000	—	Ålderstillägg, *förslagsanslag* .....
	137,000	—	——	—	137,000	—	Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* .....
	15,000	—	——	—	15,000	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för arméförvaltningen
	6,052	—	——	—	6,052	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets
							förslagsanslag. Nuvarande belopp .....
							Ökas för jemnande af hufvudtitelns slutsumma med .....
	67,000	—	——	—	67,000	—	Extra utgifter .....
	44,600	—	——	—	44,600	—	Disciplinkompaniet:
							Bestämdt anslag .....
							Förslagsanslag .....
S:gr	363,752	—	——	—	363,752	—	
S:ma	24,115,688	—	693,400	—	24,809,088	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt		24,314,132	—	693,400	—	25,007,532	—
förslagsanslag		50,000	—	——	—	50,000	—
belopp	117,500: —						
	10,000: —	127,500	—	——	—	127,500	—
Sg:r		4,272,096	—	——	—	4,272,096	—
anslag.							
		30,000	—	——	—	30,000	—
		31,000	—	——	—	31,000	—
	18,100: —						
	4,100: —	22,200	—	——	—	22,200	—
		8,000	—	——	—	8,000	—
		7,000	—	——	—	7,000	—
		137,000	—	——	—	137,000	—
m. fl. verk		15,000	—	——	—	15,000	—
afdelning af Kongl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen,	6,052: —						
	16: —	6,068	—	——	—	6,068	—
		67,000	—	——	—	67,000	—
	12,600: —						
	32,000: —	44,600	—	——	—	44,600	—
S:gr		367,868	—	——	—	367,868	—
Summa		24,859,500	—	693,400	—	25,552,900	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

		Kronor.	ö.
Landtförsvarsdepartementet.			
Beväringen:			
För tillämpning af nya värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtigtiges inskrifning och redovisning m. m.		33,000	—
Artilleribehof:			
För anskaffning af nya eldhandvapen åt armén	895,300: —		
» anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapen	450,000: —		
» fortsatt anskaffning af ny fältartillerimateriel	254,000: —	1,599,300	—
Fortifikationsbehof:			
Till förstärkningsarbeten å sjöfästningarna Oscar-Fredriksborg och Kungsholmen	221,750: —		
Till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget	100,000: —		
» anskaffning af ett krigsbryggeekipage	65,000: —	386,750	—
	Tr:pt	2,019,050	—

		Kronor.	ö.
	Tr:pt	2,019,050	—
Intendenturbehof:			
Till anskaffning af materiel för flyttande sjukhus		68,490	—
Diverse behof:			
Till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän	9,000: —		
» skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande	90,000: —	99,000	—
	Summa	2,186,540	—

Anm. Angående begärdt anslag på extra stat af den för uppförande af nya kasernetablissement beviljade summa kommer utskottet att afgifva särskildt utlåtande.